

קדושת ציון

דרישת ציון על טהרת הקודש • דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז
העלון מופץ ב-5,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

דעת תורה

מאת מרא דארעא דישראל רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל

מובא בספר "האיש על החומה" (חלק ב') עמ' 141 בשם ר' יוסף חיים גרייבר, אחד מתלמידי הגאון רבי זרח ברזרמן, ששמע מריח"ז, וכן הובא בספר "ציון בית חיינו" מאת רבי יואל שוורץ שליט"א

הכוונה: 'ארץ אוכלת יושביה', כי קדושת הארץ אינה סובלת יושבים שאינם מתנהגים בקדושה, וסופם להיות נפלים ומוקעים ממנה. 'זשם ראינו את הנפילים' – אלו האנשים שיפלו ממדרגתם ויטמאו את עצמם בחטאים. אם כך, מוטב להישאר במדבר ולא להיכנס לארץ! ועל זה ענו להם יהושוע וכלב: 'טובה הארץ מאד מאד, עלה נעלה וירשנו אותה' – למרות הכל עלינו לעלות ולרשת את הארץ, ולעמוד בכל הנסיונות, ובהדי כבשי דרחמנא למה לנו. וזה היה חטאם של המרגלים, כי לא היה להם להתחכם נגד מה שציווה ה' ולהרהר אחר הבטחתו".

"א"ך נוכל להסביר ענינו זה, שאנשים מורמים מעם, ראשי אלפי ישראל, הוציאו דיבת הארץ המובטחת, ורצו להניא את העם מלהיכנס לתוכה? התרחשות זו, של דיבת המרגלים, אין לפרשה כפשוטה, אם נתבונן שהמדובר בראשי אלפי ישראל בדור דעה, דור המדבר. אלא, יש לפרש, כי גדולים אלה – משבאו לארץ ישראל שרתה עליהם רוח הקודש, וראו כל הדורות העתידיים, שיהיו שריויים בארץ הקודש, גם את אלה שעתידיים לחטוא, וגם את הדור שלנו עם ה'ציונים', ונתבהלו ואמרו: אם כך, מוטב להישאר במדבר, ולא להיכנס לארץ! וזו

דבר העורך

הרב יהודה אפשטיין

בגיליון זה, גיליון ה-13, אנו סוגרים מעגל. אנו מתחילים שנה חדשה, שנה שניה לייסוד העלון. ויהיה ה' אלקינו עמנו הלאה, כפי שהיה עמנו עד עתה.

רבים השואלים, מה מטרת העלון, הרי אנו כבר נמצאים כאן בא"י, ולשם מה אנו זקוקים לעלון חודשי על א"י, מה המטרה? להיכן אתם שואפים להגיע?

שאלות מתבקשות אלו כבר נידונו בכמה מהגיליונות, וביארנו חלק ממטרותינו, אך כעת לרגל תחילת שנה חדשה לייסוד העלון, אנו רוצים לשרטט את העקרונות שלנו, את החזון שלנו, ואת המטרות אותן אנו שואפים לקדם. אנו מקווים, שהבהרת תמצית משנתנו, חזוננו, שאיפותינו ומטרותינו, תבהיר יותר את ענינו הכללי של העלון, ועי"ז אף שאר המאמרים המתפרסמים בעלון יובנו במקומם ובהקשרם הנכון בתוך המסגרת והחזון הכללי אותו אנו שואפים לקדם. על-כן תמצאו בעלון זה תמצית של עשר נקודות, אשר מבטאות את עקרונות האגודה. כמובן, שרבים הענפים המסתעפים מהן, אך השתדלנו להתמקד בעיקרים.

וכאילו כדי לענות על אותה שאלה – מה מטרת האגודה והעלון – הגיעה פרשת חילולי השבת בעבודות הרכבת הקלה בגוש דן ומקדה את ההתעניינות הציבורית באותו עניין בדיוק. מהם פניה של הפרהסיה הציבורית בישראל כיום? באיזו מדינה אנחנו חיים? מהם הערכים המתווים את דרכה של האומה? ומה מוטל על יראי ה' לעשות במציאות כיום.

דווקא אותם חוגים שלכאורה חרטו על דגלם את רעיון המדינה היהודית כערך דתי – אותם חוגים התגלו כלא רלוונטיים וחסרי אכפתיות לחלוטין ביחס לחילול שבת. ראש הממשלה אפילו לא טורח להסביר להם ולרצותם. דבר זה מעיד כאלף עדים לאן מובילה פשרנות בשמירת המצוות ושבירת מחיצות בין יראי ה' לפורקי עול, כך שכיום קשה עד מאד להבחין ביניהם. לעומת זאת, המפלגות החרדיות – אלו שלכאורה אינם רואים ערך דתי בקיום המדינה – כלפיהם ראש הממשלה ראה צורך להצטדק. הציבור מבין, ונציגיו בעקבותיו, שהפרהסיה

משום שהמדינה המייצגת את העם היהודי צריכה להיות מנוהלת ע"פ תורה. מסיבה זו לפני כל סיבה אחרת חשובה לנו שמירת שבת זו, יותר משחשובה לנו שמירת השבת הפרטית של יהודי או מפעל מסוים, ועל כן נושא זה אינו נתון לפשרות, להסכמים ולשאר עניינים פוליטיים. הוא אינו עניין לזכויותיהם של הציבור החרדי, אלא הוא חלק מהצורה המתקנת ומהפלטפורמה החוקתית, אשר לדעת הציבור החרדי מדינת היהודים בארץ ישראל חייבת להתנהל על-פיה.

מלבד זאת יש להדגיש, כי אנו שומרי התורה והמצוות איננו ילידים פרימיטיביים ולא נתינים השוהים תחת חסות אדוני הארץ. אנחנו, היהודים יראי ה' בארץ הקודש, מהווים את ההמשך הישיר של עם ה' כורתי הברית בסיני, ואותם בעלי זרוע שתפסו כאן את השלטון הם מפרי אותה ברית, ובתור שכאלו – עליהם לשוב בתשובה, וכל עוד אינם עושים זאת – אין להם זכות לייצג את העם היהודי, שכל מהותו ומציאותו תלויה בקיום הברית. פרט לכך, יש להודיע בשער בת רבים את האמת ההיסטורית שהועלמה במשך השנים

הציבורית של מדינת ישראל אכן מייצגת את עם ה' אם נרצה ואם לאו, וממילא חלה אחריות עלינו ביחס למה שקורה בתל-אביב. לאור נקודת פתיחה זו, בה עיני הציבור הכללי נשואות לנציגים החרדים כדי לשמוע את דבר ה', היה ראוי שאותם נציגים יגלו חוט שדרה ערכי, אשר היה מאפשר למנף את המשבר לכדי דיון אמיתי במהותו של עם ישראל ויעודו, ותוך כך להציג לעיני העם היושב בציון את החזון והיעד של יראי ה' כיצד מדינת היהודים צריכה להיראות.

הרי זאת יש לדעת, כי חשיבה תורנית לא תבקש מהשלטון "להתחשב ברגשות הציבור החרדי", משל היינו איזה שבט אינדיאני שמבקש שיאפשרו לו לקיים את מנהגיו המשונים ולהתחשב בערכיו המיושנים, וזאת בשם זכויות המיעוט וחופש הפרט, שעה שכל בר-דעת לועג לנו מתוך "הבנה" שמדינה בעולם המודרני בנויה על ערכים שונים לחלוטין. למצער, מחפשים עומה על ערכים "סוציאליים" לעג בהם את הדרשה לשמירת שבת, וכן על זו הדרך בשאר נושאים.

לאמיתו של דבר, הנושא של שמירת השבת במדינה יהודית אינה משום התחשבות בציבור זה או אחר, הנושא של שמירת השבת הוא

המשך בעמוד ג למטה

שלום וברכה,

כפי שכתבתי לכם בעבר, הנני קורא בשקיקה את העלון, ומקבל ממנו רוב תועלת, ואף מזדהה עם הדברים הנאמרים בו בהשכל ודעת. רצייתי להעלות שאלה, אשר יתכן שהיא מיותרת ושכבר דובר עליה בעלוני, ואף שעברתי על רוב ככל החומר יתכן שהעלמתי עין או שכחתי.

השאלה: האם הנכם אווזים שאם המדינה תהיה מנוהלת עתה על ידי הנהגה תורנית, צריך יהיה להשתמש בכח נגד אויבנו? או שאין להשתמש לעת עתה בכח, אלא שעל ידי שהמדינה תהיה מנוהלת ברוח התורה ועל פי חוקיה ומשפטיה, ממילא יכריע הקב"ה את אויבנו באופן שלא נצטרך להלחם?

אני מבין שאולי השאלה תיראה קצת רגישה, תאמינו לי שאין לי ענין כאן של "לתפוס" אף אחד, אלא מגמתי לרדת לסוף דעתכם ולדעת בדיוק מהו הקו שלכם.

בברכה מרובה,
בנימין זלצמן.
ירושלים עיה"ק תובב"א.

□ □ □

תשובה: מכיון ששאלה זו חוזרת על עצמה בוריאציות שונות, חפצנו קצת להכנס לענין זה. ונקדים, כי דברי התשובה דלהלן הינם כלליים ואינם מתייחסים דווקא לשאלה זו או אחר.

ועוד נקדים, כי ישנה בעיה מובנית בעצם השאלה, שכן לכאורה אין כאן שאלה על אגודת קדושת ציון ואף לא על דעת כותבי העלון, אלא חקירה על הנהגת ה' בעולם העתיד, והרי היא ככלל דברי הרמב"ם "וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו" (מל"ס ומלממתי"ס ז"ב, ג).

הרי התורה אמרה "אם בחוקותי תלכו... ונתתי שלום בארץ", ואתה תורה אמרה כי שלוש מלחמות מצוה הן, כמבואר בגמ' בסוטה (מ"ד): וברמב"ם מלכים ומלחמותיהם (ס"ו, פ"ב) ונעייין בשכחת העשין לרמב"ן מצוה ד', והיינו: א. לכבוש כל ארץ ישראל, להורישנה מן הגויים ולהושיבה ביד ישראל. ב. להציל ישראל מיד צר, ובלשון הגמרא לפנינו "למעוטי עובדי כוכבים דלא ליתו עלייהו", ובתרגום ללשה"ק למעט את הגויים כדי שלא יבואו עליהם, כלומר לרצוח כל מי שעלול להוות סכנה לישראל. ג. מלחמת עמלק.

והנה אם ירצה הכל יכול ויהיה השלום והכיבוש בלא שום מעשה מצדנו וכתפילתו של חזקיהו שהוא יושב על מטתו ואויביו נופלים תחתיו, או אם ייעשה דבר זה על ידי תפילה או ע"י שירה והודיה לקב"ה על שלטון ישראל שנתן בידינו כתפילתו של יהושפט (אליה רבה פמ"ה ז'), אזי לא יהיה צורך בשימוש בכח. ואם לא ינהיג כן מנהיג העולם, אם מחמת מיעוט זכויות או משום טעם אחר, וכבודם של דוד ושל יהושע, אזי נצטרך לפעול כפי חיובי התורה והמצוות. ובאותה מידה ניתן לשאול האם לדעת אגודת

קדושת ציון יש להשתמש בכח הזרוע לאפיית מצות ואם דעת כותבי העלון שיש להשתמש בכח לבניית סוכה וכדומה, או שיש לסמוך על כך שאם נתנהג כראוי, אזי הקב"ה יזמן לנו סוכה ומצה כהלכתם, אשר תשובת שאלות אלו ידועה - אם מצא בניו אינו בונה, ואם לאו - מוטל עליו לבנותה בכח זרועותיו.

כמובן, שאין כוונת השואל לשאול האם אנו

סבורים שבהיות מדינה מתוקנת ע"פ התורה יקיימו את חוקי התורה, שהרי אם לא יקיימו את חוקי התורה, אין זו מדינה מתוקנת אליה אנו שואפים, ומדינת אנשי רשע שאינם כפופים לה' ולתורתו כבר נמצאת בידינו היום.

ואולי כוונת השואל לשאול האם אנו סבורים שמצוות אלו של כיבוש והצלת ישראל קיימות גם בזמן הזה. והנה לא מסתבר שכוונת הרב השואל לומר, שיש איזו דרשה, לפיה המצווה הזאת התבטלה סתם ביום מן הימים, וכענין מה שאמרו בב"ב (קכ"א). מאי דרוש זה הדבר דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה. ואם כוונתו שבזמן הזה שאין מקדש אין מצווה זו, א"א לומר כן, שהרי כל עיקר מצוות המקדש אינה אלא אחר שבאו אל המנוחה ואל הנחלה, וקיימו כיבוש הארץ כדינו, הרי שאין המצווה הזאת תלויה במקדש כלל.

והנה יש שרוצים לתלות מצוות אלו דווקא בזמן שיש להם לישראל מלכות, אך הרי שאלת השואל הינה במצב שתהיה מלכות כדן, ולא יהיה בה אפילו החסרון של קשר רשעים. וגם א"א לומר שהמצווה נאמרה דווקא בסוג שלטון מלוכני, שהרי בימי השופטים לא היה כן, והיו נוהגים כל דיני המלחמה, שאז היה עיקר הכיבוש, וגם הרבה ממלחמות ההצלחה.

אמנם יתכן שיש מלחמת מצוה אחת שיש לדון עליה והיא מלחמת עמלק, שהרי אין אנו יודעים בבירור מי הוא עמלק, ועל-פי מקומו הרי הוא בדרום ארץ ישראל ואולי בעבר הירדן, אך כבר בא סנחריב ובלבל את האומות, ויש אומרים

שהם בני גרמניה הארורים ימח שם, אך בין כך ובין כך אין המצוה נוהגת אלא כשתהיה המלכות מתוקנת ביד ישראל כתיקונה ובהניח לנו מכל אויבנו מסביב, ואז בוודאי אשרי שיאחז וניפץ את עולליהם אל הסלע, להשמידם עד בלתי השאיר להם שריד. ואף אם אינם עמלק, נלמדנו בק"ו מעמלק^א. אמנם מעשי נקמת האומה אינם מסורים בידי היחידים אלא בידי המלכות, ואנו מצפים ליום עלות מושיעים לשפוט את הר עשיו, וליום שיקויים בהם דברי הנבואה "מדוע אדם ללבושך ובגדיך כדרך בגת.... ואבוס עמים באפי ואשכרם בחמתי ואוריד לארץ נצחם" (ישעיהו ס"ג, ב - ד).

אמנם יש לומר שכוונת הרב השואל לשאול אם אנו סבורים שיש כח בידינו לעשות מלחמות עם אויבי ישראל שסביבותנו, ואכן זו שאלה שיש לשאלה למומחים צבאיים, וכאשר תהיה המדינה ביד יראי ה' וגם המומחים הצבאיים יהיו יר"ש נוכל לדון בזה כשהנתונים האמתיים יהיו בידינו. וברור שאין חיוב לצאת למלחמה כשבדרך הטבע אין הנצחון נראה סביר, וכמו שראינו ברוב תקופות השופטים והמלכים בבית ראשון ושני שלא כבשו כל גבולות הארץ, אחר שלא היה הדבר בכוחם. אך אין זו שאלה הלכתית, אלא שאלה שזקוקים למידע שאינו נמצא בידינו עכשיו, והיינו מה הן האפשרויות הצבאיות ומה הן המגבלות - האם נרויח בזה בהצלת ישראל ובכיבוש הארץ או נפסיד.

וחשוב מכל, נצטרך להכרעת חכמי הדור שידונו אז, מה הן ההבטחות שניתנו לנו מאתו ית' וכמה הן ברורות שנאמרו על דורנו זה, ואם נמצא שהדבר ברור בידינו, ע"ז נוכל לפעול ע"פ הבטחות אלו מבלי לחשוש לסברות טבעיות שונות.

ואם כוונת השואל כלפי נכרים הדרים בינינו אם יש לסלקם בזרוע או שיש להם מקום להיות בארץ, הנה גם בזה אמרה התורה "לא תחנם", ודרשו חז"ל על נתנת חניה בקרקע. ועיקר הפסוק לא נאמר על מכירת קרקע לגוי, אלא על השארת הנכרים שהיו כבר בארץ. אמנם יש לדון בנכרים שאינם עובדי אלילים ואינם משתייכים לאומה הנלחמת בישראל באיזה אופן מותר להשאירם כתושב בינינו ובאיזה אופן יש לגרשם, ויש לדון בדברים לפי גודל ההלכה להכריע המחלוקת כדרכה של תורה, ואין מקומם במדור זה.

כללו של דבר, אין לאגודת קדושת ציון עמדה מיוחדת בנושאים אלו שלא נפלה בהם מחלוקת וספק בין הפוסקים, [מלבד גודל גר תושב שיש להאריך בו בדיון הלכתי רחב ואכ"מ] ואין הספקות בהם אלא בשאלות מציאותיות או בהבטחות שאולי יאמרו ע"י נביא, ואולי יכריעו בהם גדולי התורה ע"פ דברי הנבואה הכתובים ומסורים בידינו.

□ □ □

המשך בעמוד הבא

תרבות כנימוסי אבותיהם הנודעים, וכאשר ראינו מנהג אבותיהם בהיותנו נאנקים תחתם בשנות הזעם הנוראים, שאפילו תוך כדי מעשי אכזריות מעוררת פלצות לא שכחו הנהגות הסדרים והנימוסים הנאים.

א. מסירת מודעה: דעת לנבון נקל, שכל האמור כאן אינו מכוון לבני גרמניה של זמננו, אלא לבני גרמניה שבמי הביניים שהיו רוצחים אכזריים, אבל בני גרמניה שבזמננו תחת ממשלת הקיר"ה, חוקי המדינה אוסרים לרצחם, שהרי הם בני

קדושת ציון □ גליון י"ג אלול ה'תשע"ו □ עמוד ב

המשך שו"ת דרישת ציון

אין בידינו לקיימן משום שטרם עלה ביד האומה להעמיד את מקומו ביד ישראל ולכנות שם בית לאלוקינו.

מכל זה נלמד, כי מושג הלאומיות לכשעצמו אינו זר ליהדות, ואדרבה – הוא מהווה יסוד מוסד בתורה עצמה, אלא שבניגוד לשאר העמים, שלאומיותם מוגדרת במונחים חילוניים חלולים של שפה, תרבות, מאכלים, מוצא אתני וכדומה, האומה היהודית מוגדרת אך ורק על-ידי המחויבות לברית עם ה', ומקרא מפורש דיבר הכתוב – "וידבר משה והכהנים הלויים אל כל-ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך. ושמתם בקול ה' אלקיך ועשית את-מצותו ואת-חקיו אשר אנכי מצוך היום" (דברים כ"ז, ט' – י').

אמור מעתה, הלאומיות היהודית האמיתית לא רק שאינה סותרת את דרך התורה, אלא שהיא מבטאת את השקפת התורה בצורתה הטהורה והשורשית ביותר. והרינו מוסרים כאן מודעה, שלא ישתמע לשני פנים, כי כל ביטוי לאומי שהקורא ימצא בעלוננו "קדושת ציון" לא נאמר אלא בהתאם לעקרון שהותווה בתשובה זו. ותשואות חן חן לשואל, אשר באמצעות שאלתו זיכה אותנו לעמוד בפרוטרוט על נקודה חשובה זו. ■

המשך דברי העורך

מאותו ידע עצום במדורו.

גם מדורו של הרב חיים פרידמן בעניין הספק "קול התור" מוסיף להופיע, והפעם הוא מתעכב על מושג הפקידה במסגרת הנושא הכללי של משיח בן-יוסף. מושגים שונים מתבהרים ומתלבנים כשקוראים את דברי הרב פרידמן – קץ המגולה, קיבוץ גלויות, עקבתא דמשיחא, אתחלתא דגאולה ועוד. מי שמעוניין בהבנת הגדרים המדויקים של כל אותם מושגים – טוב יעשה אם ילמד בעיון את מאמריו של הרב פרידמן, שהוא אוצר בלתי נדלה של ידיעות בעניינים הללו.

הרב חיים והב ממשיך אף הוא במדורו, בו הוא מתייחס לטענות שעלו בספר "יואל משה" כנגד מהלך שיבת ציון שבדורות האחרונים. בפרק זה מסיים הרב והב לדון בדברי הספר אודות השבועה הראשונה, "שלא יעלו בחומה", ומברר מדברי רבותינו את כוונתם המקורית תוך השוואת דבריהם במקומות שונים וברור כל דבר בהקשרו. אין ספק, כי גישה מושכלת זו למקורות הייתה מועילה לרבים הנתפסים בנקל לטעונוס דמגויינים מבלי לברר את הדברים לאשורם.

הרב בן-ציון גולדשטיין משיב בשו"ת דרישת ציון לשאלות העולות מקרב הקוראים, ומעמיד אותנו על דיוקם של מושגים שונים, המופרחים לעיתים באויר. הפעם הוא מלבן את היחס התורני לאויבי האומה, ואף המושג הטעון "לאומיות" מועמד על מכוננו.

כפי שאולי שמתם לב, העלון הוגדל לאור הביקוש הרב לחומר מגוון בנושאים שונים. אנו תקוה שבמסגרת זו נצליח למלא את שאיפות הקוראים.

חודש טוב, העורך.

אין לה עם תורתנו הקדושה. לאומיות זו הינה קרקע פוריה לשפיכות דמים בלא צורך, וכי מה טעם ישנו ליצירת גבולות וגדרות בין בני-אדם, להקמת צבאות הנלחמים זה בזה ומקיימים את דמם למען נצחון הדגל הירוק-לבן-אדום על-פני הדגל הכחול-אדום-לבן, שעה שפרט לאותו שינוי בצבע, אין כל דבר מהותי שמפריד בין נושאי אותם דגלים. אף למען הדגל העברי אין כל טעם ליצור מחיצות למול עמים אחרים, כל עוד אין הוא מבטא אלא הבדלי שפה ותרבות, מאכלים ושירים.

אולם כל זה אין לו דבר וחצי דבר עם הלאומיות האמיתית על-פי דרכה של תורה. המילה "לאומיות" גזורה מהמילה "אומה", והיא מבטאת את היותה של קבוצת אנשים לאומה המאגדת את כולם יחדיו. התורה מדברת כל העת אל ישראל כאומה, והמצוות ניתנו לקיום דווקא בצורה זו של אומה על אדמתה. גם היחיד מחויב במצוות, אך צורת הקיום שהתורה מעוניינת בה היא דווקא בהיותנו אומה, ויש אף מצוות שתלויות במצב זה, כגון יובל ועבד עברי שמחייבות שרוב האומה תהיה בארצה, ועוד מצוות רבות, אשר אפשרות קיומן תלויה במצב האומה [ובחקש זה מוזכר לעין החסרון הנורא של המצוות התלויות במקדש, שהיא מצוה על הכלל, ועדיין

שאלה: אני נהנה מאד מעלונכם, בעיקר מהרמה התורנית האיכותית שנדיר למצוא בעלונים לסוגיהם ומצורת החשיבה הפורה והמאתגרת. אמנם דבר אחד מעיק עלי, והיא התחושה שלעיתים ישנם ביטויים שעל-פי הנראה מבטאים "לאומיות", דהיינו השקפת עולם המבוססת על הכבוד הלאומי, דבר שקיים בקרב האומות השונות, אולם בני אברהם יצחק ויעקב שקיבלנו תורה בסיני – מה לנו ולמושג זה?

ככבוד רב ובברכה

שתזכו להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה, שלמה זלמן מיטלמן, אשדוד.

□ □ □

תשובה: ראשית כל תודה על השבחים, אנו משתדלים ככל יכולתנו להיות ראויים אליהם.

לגבי שאלתך בדבר המושג אותו אתה מכנה "לאומיות", אכן ראוי להתעכב ולעמוד על משמעות המושג, ולהתבונן כראוי מה יחסה של התורה אליו. והרי אין ספק, כי אותה לאומיות אשר בעבורה מיליוני אנשים נטבחו במאות האחרונות – לאומיות שכל עניינה הנפת דגלה של מדינה זו תחת מדינה אחרת – אכן דבר

בזדון, והיא שהישוב כאן בארץ הוקם בידי יהודי יראי ה' שומרי הברית, יהודים שהגיעו לכאן מאירופה במסירות נפש שלא תתואר ופרצו את הדרך להקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל. בלעדיהם לא הייתה תקומה אף לפורקי העול, שהשתלטו במרוצת השנים על המפעל באמצעות המפעל הציוני המדיני, ואחר זאת שכתבו את ההיסטוריה, שנחשוב שהם היו כאן ראשונים, וכאילו לא הכל התחיל כאן מכח פעולתם של תלמידי הגר"א והבעש"ט וממשיכיהם.

בגיליון זה, בכוננתנו לתרום תרומה חשובה להסרת המסווה מעל אותו מצג שוא. ואף שעשינו זאת כבר בעבר בתארנו את ראשית ימי הישוב כאן בארץ, הפעם הדבר יעשה באופן מיוחד ומושך את הלב, וזאת במסגרת מדור חדש, המיועד לבני הנעורים, ובו סיפורים על אותן דמויות מופלאות שחיו כאן ובנו את ארצנו כדי שתאיר מכבוד ה'. הרב עקיבא רבינסקי נרתם למשימה, ובאמצעות סגנונו המיוחד ימצא את עצמו הקורא בעיצומה של אותה תקופה רוויית הוד קדומים. כאמור, המדור מיועד בעיקרו לבני הנעורים, ושמתנו על כך כפולה ומכופלת, שמצאנו את ההזדמנות אליה ייחלנו זה מכבר לפנות לציבור יקר וחשוב זה, אך אין כל ספק, שגם הקוראים המבוגרים יותר יתחברו בנקל לדברים ויפיקו מהם תועלת מרובה.

המאבק כנגד פורקי העול על השלטון בארץ מקבל ביטוי הולם בדעת תורה שהובאה החודש מפי מרן הרב יוסף חיים זוננפלד, מגדולי הלוחמים כנגד התנועה הציונית וביטוייה הכפרניים, ובאותה עת מגדולי בוני הארץ, אשר היה מנשק את רגביה ומוסר נפשו על ישובה. דבריו על המרגלים צריכים להיות לנו למגדלור במאבק הניטש כיום.

במאמר א' (גליון 10) נתבאר, שיש ד' שמות לימות משיח בן יוסף.

א. עקבתא דמשיחא - [סוטה מ"ט: "בעקבות משיחא - חוצפא יסגא..."].

ב. אתחלתא דגאולה - [מגילה י"ז: "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא". וכפי שנתבאר שהוא "חזרת גאוותה של מלכות שמים ושל ישראל" ביכולתם של ישראל להשיב מלחמה שערך].

ג. קץ המגולה - [סנהדרין צ"ח. "ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (יחזקאל ל"ו, ח'): 'אַתֶּם הִרִי יִשְׂרָאֵל עַנְפֶּכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִי־כֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל, פִּי קָרְבוּ לְבוֹא...'].

ד. פריקת עול שעבוד מלכויות, וקיוצן גלויות - [ברכות ל"ד: "אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד" וביאר הגר"א שמדובר על ימות משיח בן יוסף].

□ □ □

עוד נתבאר (במאמר ב' גליון 12) בשם הרמח"ל, שהשם הכולל של גאולת משיח בן יוסף, הוא "פקידה", ושל גאולת משיח בן דוד הוא "זכירה".

ושם ביארנו, איך שהשם "פקידה" מתייחס לבחינה הראשונה שהזכרנו, דהיינו "עקבתא דמשיחא", שבתחילת הגאולה הקב"ה פוקד את ישראל דרך הצרות דעקבתא דמשיחא, המבוארות בסוטה מ"ט; כדי להכשירם ולעשותם "כלי קיבול" לקבל את החסד השלם בגאולה השלימה.

ועתה נראה בס"ד, איך השם "פקידה" מתייחס לשאר הבחינות של משיח בן יוסף [להלן נביא את השמות של ימות משיח בן יוסף בסדר שונה מהסדר הקודם, לטובת הבנת העניין].

פקידה - קיבוץ גלויות

ונפתח בביאור המקור לכך שהשם "פקידה" מתייחס לענין "קיבוץ גלויות".

הנה, גלות בכל היו בה שני חלקים, בתחילה נבוכדנצר הגלה את יהויקים מלך יהודה (מלכים ב' כ"ד, א'; דניאל א, א'), ואחרי י"ח שנה נבוכדנצר החריב את ירושלים.

ואחרי ע' שנים לגלות יהויקים - שהם נ"ב שנים לחרבות ירושלים, היתה הפקידה דכורש, ואחרי ע' שנים לחרבות ירושלים היתה עיקר הגאולה [סדר עולם רבה פכ"ט; מגילה י"א; ופירש"י חגי א', ב'; דניאל ט', ב'; עזרא א, א'].
וכך אומר הכתוב על הפקידה דכורש (עזרא א, א' - ב'): "וּבָשַׁנָּה אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לְכָלוֹת דְּבַר ה' מִפִּי יְרֵמְיָה הַעֵיִר ה' אֶת רוּחַ כָּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וַיַּעֲבֹר קוֹל בְּכָל מְלָכוֹתָיו וְגַם בְּמִקְרָב לְאֹמֶר כֹּה אָמַר כָּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כֹּה אָמַר כָּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וַיִּהְיֶה עָלַי הָאָרֶץ נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא פָקֵד עָלַי לְבָנוֹת לוֹ בֵּית בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. מִי בָכֶם מִכָּל עַמּוֹ יְהִי אֱלֹקָיו עִמּוֹ וַיַּעַל לִירוּשָׁלַם...".

וכך אומר הכתוב על הפקידה דכורש (עזרא א, א' - ב'): "וּבָשַׁנָּה אַחַת לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לְכָלוֹת דְּבַר ה' מִפִּי יְרֵמְיָה הַעֵיִר ה' אֶת רוּחַ כָּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וַיַּעֲבֹר קוֹל בְּכָל מְלָכוֹתָיו וְגַם בְּמִקְרָב לְאֹמֶר כֹּה אָמַר כָּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כֹּה אָמַר כָּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וַיִּהְיֶה עָלַי הָאָרֶץ נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא פָקֵד עָלַי לְבָנוֹת לוֹ בֵּית בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה. מִי בָכֶם מִכָּל עַמּוֹ יְהִי אֱלֹקָיו עִמּוֹ וַיַּעַל לִירוּשָׁלַם...".

ופירש"י "... ועכשיו בשנת אחת לכורש מלך פרס הושלמו ע' שנה מגלות יהויקים שגלו

ישראל לכבל, ובכך נתקיים המקרא שנאמר (ירמיהו כ"ט, י' - י"ד) 'פִּי לְפִי מְלֹאֵת לְכַבֵּל שְׂבָעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם [וְהִקְמַתִּי עֲלֵיכֶם אֶת דְּבַרִּי הַטּוֹב לְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה: ... וְנִמְצְאתִי לָכֶם נְאֻם ה' וְשִׁבַּתִּי אֶת שְׁבוּתְכֶם וְקִבְצְתִי אֶתְכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם וּמִכָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הִדְחַתִּי אֶתְכֶם שָׁם נְאֻם ה' וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִגְלִיתִי אֶתְכֶם מִשָּׁם']'. וזו היא

הפקידה - שחזרו ישראל על אדמתם, ובנו יסוד בנין הבית...".

כלומר, שאע"פ שעדיין לא באה עיקר הגאולה, אמנם עצם זה שישראל חזרו על אדמתם - הרי זה נקרא "פקידה". ומזה נלמד גם לענין הגאולה השלישית שבימינו - ש"זו היא הפקידה - שחוזרים ישראל על אדמתם".

□ □ □

ביאור הדבר, מדוע השם "פקידה" מתייחס לקיבוץ גלויות?

כתב הרמח"ל (במאמר הגאולה. ציוני העמודים לפי מכון רמח"ל): "ומה היא הפקידה?... בהגיע הצדיק הזה [קוב"ה] שנתחבר עם השכינה... ולא היה עוד הסתר פנים כבראשונה" (עמ' י"ח).

"נמצאת הפקידה תיקון הקלוקל הראשון אשר מן הגלות, והוא הסתר הפנים וסתירות האור, ועל כן ירד הצדיק [קוב"ה] ויתחבר עם המלכות [השכינה]" (עמ' ל"ז).

מדבריו למדנו, שהפקידה הוא זמן שבו הקב"ה פונה ומאיר פניו אל השכינה, כבעל הפוקד את אשתו. וכמו שאמרו ביבמות (ס"ב): "אמר ריב"ל: חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, שנאמר (איוב ה', כ"ד) וַיְדַעַתָּה כִּי שְׁלוֹם אֶהְיֶה וּפְקֻדָּתְךָ נוֹף וְלֹא תִחַטָּא".

וגם כאן אנו צריכים להקדים ב' הקדמות:

הקדמה א': במקומות רבים בזוה"ק מבואר יסוד מרכזי, המבוסס על הכתוב (קהלת ז', י"ד) "גַם אֵת זֶה לָעֲמֵת זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים", שהעולם העליון והעולם התחתון מקבילים זה לזה, וכל פרט שיש בעולם העליון, יש כנגדו פרט

בעולם התחתון, שהוא דוגמא לו, והוא מייצג אותו בעולם הזה. וב"איתערותא דלתתא" כשמפעילים את הדוגמא שלמטה, זה גורם "איתערותא דלעילא", שהדבר שכנגדו בעולם העליון יפעל באותו אופן. וכן לאידך גיסא, כאשר הדבר העליון פועל פעולה מסוימת - זה משפיע שגם הדבר התחתון יפעל אותה פעולה.

הקדמה ב': עם ישראל מייצגים את קוב"ה, וארץ ישראל מייצגת את השכינה, ולכן אמרו בזוה"ק (אמור צ"ג): שכאשר עם ישראל מתאחדים עם ארץ ישראל, זה מקביל לכך שהקב"ה מתייחד עם שכינתו.

ומעתה מבואר מדוע השם "פקידה" מתייחס לקיבוץ גלויות? משום שבגלות שהקב"ה הסתיר פניו מהשכינה - כנגד זה עם ישראל יצאו מארץ ישראל. ומאידך, בזמן הפקידה שהקב"ה חוזר לפקוד את השכינה - כנגד זה עם ישראל חוזרים לפקוד את ארץ ישראל.

פקידה - קץ המגולה

וכעת נבאר את המקור לכך שהשם "פקידה" מתייחס לענין של "קץ המגולה".

הנה, בכל אותם נ"ב שנים, שמחרבות ירושלים ועד פקידת כורש - נתקיים הכתוב (ירמיהו ט"ט, ט. עם ביאור רד"ק ומצודות) 'עַל הַהָרִים אֲשָׂא בְכִי וְנָהִי [על חורבן ההרים אשר לא צמחו ארים קול בכי ויללה]. וְעַל נְאוֹת מְדָבָר קִינָה, פִּי נִצְתָו [נעשו ציה ושממה] מְבַלִּי אִישׁ עֵבֶר, וְלֹא שָׁמְעוּ קוֹל מְקַנָּה, מְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד פְּהֵמָה נִדְדוּ הַלְכוּ [כי רוב העופות לא ישכנו במדבר כי אם במקומות שימצאו זרע ופירות ופרחי האילנות].

ועל כך אומרת הגמ' (שבת קמ"ב): "רבי יהודה אומר: חמשים ושתים שנה [משגלו בימי צדקיה בחרבות ירושלים עד שנפקדו בימי כורש] לא עבר איש ביהודה, שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי וגו' מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו. בהמ"ה בגימטריא חמשין ותרתיין הוו. אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: כולן חזרו, חוץ מקוליים האיספנין [וכולן חזרו - דהא עד בהמ"ה כתיב, ומכלל דמכאן ואילך הדור. רש"י]. ע"כ.

כלומר, שלאחר נ"ב שנה, כאשר התחילה הפקידה - חזרו הבע"ח והצמחים. ומזה אנו למדים שהשם "פקידה" מתייחס לנטיעת האילנות.

□ □ □

ביאור הדבר, למה השם "פקידה" מתייחס ל"נטיעת האילנות באר"י?"

נקדים ב' הקדמות:

הקדמה א': כתוב (בראשית ח, ו') וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גֶּן עֵדֶן מִקְדֶּשׁ.. וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹף הֶגֶן. ופירשו חז"ל (תיקו"ז, נ"ג, דף פז, ב): "ויטע ה' אלהים גן - דא שכינתא.. ועץ החיים - דא עמודא דאמצעייתא, דאתמר בה החכמה תחיה בעליה". ע"כ.

כלומר, שעץ החיים הוא הקב"ה [זוה"ק

המשך בענין ספר קול התור

"קומי לך" משעבוד, והשניה הגאולה מהגלות שהיא היתה בניסן, וזהו "ולכי לך". עכ"ל.

כלומר, מבואר במסכת ראש השנה (יא,א): "בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו". ועל כך אומר הגר"א, שמה **שנגאלו משעבוד** - היא הגאולה שנקראת "קומי לך".

ועוד מדגיש הגר"א שהקימה קשורה לגאולת תשרי, וכדברי הגמ' שזה היה בר"ה. והדברים מתאימים עם מה שנתבאר במאמר הקודם (בהערה ב'), שגאולת משיח בן יוסף נקרא "גאולת תשרי", וגאולת משיח בן דוד נקרא "גאולת ניסן".

וא"כ מבואר שגאולת משיח בן יוסף, שנקראת **גאולת תשרי**, שהיא **גאולה משעבוד מלכויות** - היא הגאולה שנקראת **קימה**, שהיא מפעולות הפקידה וכן"ל בדברי הרמח"ל.

פקידה - מלחמה אתחלתא דגאולה

והענין האחרון שנשאר לנו לבאר, כיצד השם "פקידה" מתייחס לענין "מלחמה אתחלתא דגאולה".

הגמ' אומרת "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא" (מגילה יז:). משום שעצם הענין שישאל יכולים להשיב מלחמה שעה, זוהי תחילתה של פריקת **שעבוד מלכויות מעליהם**. שהרי מלחמה מבטאת את ההבדל בין בן חורין לעבד. עבד אינו נלחם, ודרכו להיות כנוע לאדונו, ואילו כאשר עם ישראל נלחם, הרי זה ביטוי לכך שהם אינם עבדי האומות. וממילא המלחמה היא בכלל הגאולה משעבוד מלכויות שנקראת **פקידה**.

המשך עניין הדור - אהבה ובהירה

מגינים. ישנם 'שילים' מעל החומות, ו'מנהרות' מתחתיהם. כל אחד חייב להיות 'חמוש' ומוגן בעצמו! להיות 'עובד אלוקים'! "בנו העובד אותנו" לעבוד את ה' בבחירה וחפץ. לא "כי ככה כולם", לא "כי כך מקובלנו", לא "כי מה יאמרו", אפילו לא "כי זה מה שחייבים". לעבוד את ה' מתוך רצון אמיתי, מתוך בירור, מתוך "דעת אלוקים", מתוך אהבת ה', בכל ענפיה. בשמחה - ולא "קדורנית", בדבקות - ולא "דרך אגב", ובקנאה - לכבוד ה', לגילוי מלכותו על כל הארץ, ולהשראת שכינתו בשלמות, בכל תחומי המציאות. וע"י השתדלותנו בבחירתנו בדבר זה, נזכה לביאת הגואל, כנאמר: "ומביא גואל... למען שמו באהבה", עד אשר "לא ירעו ולא ישחיתו... כי מלאה הארץ דעה את ה'". (ישעיהו כ"ג, ט"ו) "ולא ילמדו איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאום ה' כי אסלח לעוונם ולחטאתם לא אזכור עוד" (ירמיהו ל"ג, ז').

וְנַעֲבַדְתֶּם וְנִזְרַעְתֶּם.

כלומר, בתחילה "הנני אליכם ופניתי אליכם" - שהקב"ה פוקד את השכינה וגופה ארץ ישראל, ומאיר פניו אליה. ואח"כ כנגד זה ב"איתערוותא דלתתא" - "וְנַעֲבַדְתֶּם וְנִזְרַעְתֶּם.. עַנְפְּכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל" - שגם האילנות חוזרים לפקוד את ארץ ישראל.

פקידה - גאולה משעבוד מלכויות

וכעת נראה המקור לכך שהשם "פקידה" מתייחס לענין של "גאולה משעבוד מלכויות".

מבואר בדברי הרמח"ל, שאחת מפעולות ה"פקידה" (שהיא גאולת משיח בן יוסף וכן"ל) היא ה"קימה", כלומר ש"ע"י שהקב"ה פוקד את שכינתו ומאיר פניו אליה, היא מקבלת כח לקום מהעפר שהיתה מתפלשת בו. וזה לשונו: ("מאמר הגאולה" עמ' י"ח): "ופעולות נמצאו לפקידה רבות... והפעולה הא' נתבארה בפסוקים שהבאתי בתחילת, והיא קימת השכינה מן העפר, ועל כן כתיב (מ"ה ז, ח), אל תִשְׁחַח אֵיבֹתַי לִי כִּי נִפְלִיתִי קִמְתִּי. וכן (ישעיהו נב, ב), הַתְּנַעֲרִי מֵעַפְרֵי יְרוּשָׁלַם". [ולעיל (עמוד י"ג) הביא ג"כ את הכתוב (ישעיהו ס, א) קומי אורי כי בא אורך].

ובדברי הגר"א דלהלן מבואר, שהפעולה המקבילה לכך שהשכינה קמה מהעפר - היא, שישאל בני השכינה, קמים ונגאלים משעבוד מלכויות.

ונביא את דברי הגר"א: כתוב (שיר השירים ב, י) 'ענה דודי ואמר לי קומי לך רעייתי יפתי ולכי לך'. ומבאר הגר"א: "והענין הוא שתי גאולות, אחת גאולה משעבוד שהיא היתה בתשרי, וזהו

בשלח (ס, ב): וַיִּצְעַק אֶל ה' וַיֹּרְהוּ ה' עֵינָיו.. רַבִּי אָבָא אָמַר, אֵין עֵין אֱלֹא קוּדְשָׁא בְּרִין הוּא] נטוע בנן עדן, שהוא השכינה. דהיינו, שהקב"ה מאיר פניו אל השכינה.

הקדמה ב: "אילן פירות" שבעוה"ז מייצג את עץ החיים [כמבואר בזוהר תניינא לרמח"ל, עמוד נה-נו בהוצאת מכון רמח"ל. בביאור המצוה (דברים כ, ט) 'לא תִשְׁחִית אֶת עֵצָהּ']. וארץ ישראל מייצגת את השכינה [שהרי "הארץ הנבחרת אינה גופא דשכינתא ממש". (רמ"ד וואלי, בראשית, ח"ב, עמוד תכ"א)].

ועפ"י המבואר לעיל, שהעולם העליון והעולם התחתון פועלים בהקבלה פעולות שוות, ממילא יוצא, שמי שנטוע אילן בארץ ישראל - הוא גורם "איתערוותא דלעילא" שהקב"ה יפקוד את השכינה ויאיר פניו אליה, וכן לאידך גיסא כאשר הקב"ה מאיר פניו אל השכינה - הרי זה גורם "איתערוותא דלתתא" שיינטעו אילנות בארץ ישראל.

ומעתה מבואר מדוע הפקידה גורמת שיינטעו אילנות בארץ ישראל: שבגלות שהקב"ה הסתיר פניו מהשכינה, ועץ החיים לא היה נטוע כראוי בתוך הגן (כמבואר בזוה"ק בראשית כו, א) - ממילא ג"כ לא הצליחו בנטיעת אילנות בארץ ישראל, וכדכ' (ויקרא כו, לב) וַיְהִי־שָׁמַיִם אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמַמָּה עָלֶיהָ אֲיִבִיכֶם הַיְשָׁבִים בָּהּ (ועיי"ש רמ"ד וואלי עמ' שכ"א).

ומאידך, כאשר אנו רואים שחזרו אילני פירות להיות נטועים בהרי ישראל - בידוע שהקב"ה חזר להאיר את פניו אל השכינה, ועץ החיים חזר להיות נטוע כראוי בתוך הגן.

וזהו שנאמר (יחזקאל לו, ח) וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עַנְפְּכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לְבֹא: (ט) כִּי הִנְנִי אֲלִיכֶם וּפְנִיתִי אֲלִיכֶם

ובשמענו מאבותינו את כל נפלאות ה' עמנו מאז השיבנו לארצנו, בהנהגה שמימית בכל צעד, בניצחון במלחמות שלא כדרך הסבירות הטבעית, בהגנה והצלחה מעבר להשגת הדעת, בקיום נבואות הנביאים דבר יום ביומו, ובברכה העצומה שאנו זוכים לה. (ושמא זכ מה שכתוב "והשנים של לנצח... ושמע עד ה'"). ואכן, בסוף פרשת "כי תבוא" (כ"ב, ט) נאמר: "אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת... ליראה את השם הנכבד והנורא...". כלומר, בזמן הגלות התביעה היא על היראה, ולא על האהבה. וכן אמרו בזוהר (נמדנר ק"ט), שהפסוק "עבדו את ה' ביראה" - היינו הזמן שישאל מחוץ לאר"י, והפסוק "עבדו את ה' בשמחה" - היינו באר"י, והשמחה היא ענף האהבה, כמ"ש במ"י. ואמנם, זו הפעם האחרונה בתורה בה מוזכר עניין היראה.

בנבואה האחרונה שנכתבה לדורות, המדברת על אחרית הימים - "לפני בא יום ה'

וכמו שכתב במ"י במידת הבהרה (פסק ט"ו) ע"ש. הרי אנו רואים, שעל מנת להצליח לעמוד בניסיון הקשה שברורנו - אין די ביראה, אלא אנו מוכרחים לבנות לנו כלי קרב המסוגלים לעמוד במלחמה החזקה, שבה צריך כל אחד לעמוד בעצמו, ללא ההגנה של החומות. ואף שדברים אלו נאמרו למדרגת הבהרה, מ"מ רואים מכאן, שהרצון והאהבה הם הכלים לעמוד בפני ניסיונות וקשיים ומחובותו של כל אחד בכל דרגה שהיא להצטייד בכלים אלו.

עומדים אנו בפתחו של חודש אלול, חודש האהבה, וכפי שדרשו בו ראשי תיבות "אני לדודי ודודי לי", על דרך מה שכתב הרמב"ם (סלכות מסופה פ"י ה"ג) - "וכל שיר השירים משל הוא לעניינין זה", של האהבה בינינו לבין ה'.

במאמר זה נשתדל בע"ה לעמוד על ענין האהבה המיוחד לתקופתנו, ומהן ההשלכות הנוגעות לנו בעקבותיו.

בספר "אבן שלמה" (י"ב) מובא בשם הגר"א - "בכל דור ודור שולט מידה אחרת, שמזה משתנים הטבעים וכל מעשי הדור... ותלוי בבחירתם בין טוב לרע, וכן הנהגת הקב"ה עמם".

על כן, לפי התנהגות הדור, אפשר, וצריך, להבין מה מבקש מאתנו הקב"ה בדור הזה.

דורנו זה מתייחד בעניינים רבים מדורות עברו, אולם ניתן לומר, כי הדבר שמאפיין את דורנו יותר מכל דבר אחר, הוא ה'פינוק', העדינות, הכמיהה לאהבה.

בדור הקודם, ויותר בדור שלפניו, שלטה היראה. אנשים היו מוסרים את נפשם - פשוטו כמשמעו - עבר האמונות, ה'אידיאולוגיה' שלהם. העולם התחלק לקבוצות לפי 'דעות', 'תנועות' ו'שיטות'. קומוניזם, נאציזם, פשיזם, ציונות וכדו'. בקרבת שנת ה'ת"ש, נראה שהשתנתה הנהגה. לאט לאט החלה רוח אחרת לשלוט. רוח של 'אחדות', של 'שוויון'. בין בדעות - 'פלורליזם', בין בשיטת ממשל - 'דמוקרטיה', ובין בהתנהגות - 'ליברליזם'.¹ העולם רוצה דבר אחד: שקט. לא רוצים מלחמות, לא רוצים מחלוקות, שום דבר לא עקרוני. העיקר - שכל אדם יוכל ליהנות ולעשות ככל העולה בתאוותו, בלא ש'יגידו לו מה לעשות'.

אם ננקוט את הלשון המדוברת, הרי שאנשים היום לא עושים 'כי זה מה שנכון', אלא 'כי זה מה שמתאים לי'...

עוד אנו רואים את ההתמכרות לתקשורת ה"חברתית" והתפתחותה המואצת, דבר שמראה את הצימאון לאהבה וקשר.

הנהגה זו תואמת את דברי חז"ל בסוף מס' סוטה: "בעקבות משיחא חוצפה יסגא... המלכות תהפך למינות, אין תוכחה, בית ועד יהיה לזנות... חכמת סופרים תסרת, יראי חטא ימאסו, האמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו... פני הדור כפני הכלב, בן אינו מתבייש מאביו..." (זה רק חלק מהמשנה). כשנתבונן נראה, שכל הדברים הללו אינם אלא תוצאה מקולקלת של רצון באהבה. מדובר בחוסר רצון לקבל משמעת, לוותר על דחפים. רוצים "התחשבות", "הבנה" ו"יותר".

דבר נוסף שאנו רואים בתקופתנו, וביחוד בשנים האחרונות, הוא נפילת הגדרים והחומות. בעבר היו הגדרות ציבוריות וחברתיות ששמרו עלינו ומנעו התנהגות לא ראויה. כיום - אין דבר קל מלחטוא. יכול אדם להיות פורק עול בסתר, ו'ירא שמים' בגלוי...

השאלה העולה היא: מה ה' דורש מאיתנו? מה זאת עשה אלוקים לנו?

ידוע משם רבינו הגר"א (מונח בספרי 'למונה והשגחה' מהר"ש מפאלנץ) שהאלף השישי, בו אנו חיים, מתחלק

לעשר מאות המקבילות לעשר הפרשות שבחומש דברים. ובהתאם למה שהבאנו לעיל בשם הגר"א מ"אבן שלמה", שבכל דור ישנם נסיונות אחרים, ועל-פי העיקרון של "אסתכל באורייתא וברא עלמא" שקבלנו מחז"ל, ראוי להתבונן בהיסטוריה של זמננו לאור המהלך האמור. המאה הקודמת - ה' ת"ר - עומדת כנגד פרשת "כי תבוא". ואכן, ראינו עין בעין,

אשר דברי נביאות אלו! אכן במאה זו התחיל עם ישראל לבוא אל הארץ! פרשת "כי תבוא" מסתיימת בתוכחה הנוראה, ואכן ראינו בעינינו, לדאבון לבנו, את השואה הנוראה, בסוף שנות ה' ת"ר, זאת אחר תקופה של ברכה יחסית.

על פי אותו עיקרון, משנת ת"ש נכנסנו לתקופת פרשת "נצבים", וכפי שנאמר בפרשה - "למען הקים אותך היום לו לעם", ראינו כיצד נתקיימו דברי הנביא יחזקאל בחזונו: "ותקרבו עצמות עצם אל עצמו, וראיתי והנה עליהם גדים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם" (ז', ו' - ח'). עם ישראל חוזר לארצו ונעמד בצורת "אומה" ככל האומות, אלא ש"רוח אין בהם". (וישאלו שאלות, "על מה עשה ה'... והמסופה: על אשר עזב את צריים... וזו נאמה: "הנפטרות להם... והנגלות לנו... לעשות את כל דברי המורה הזאת...").

בהמשך הפרשה מתחיל קטע חדש: "והיה כי יבואו עליך... הברכה והקללה... ושבת עד ה'... ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלוקיך שמה. והביאך ה' אלוקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והטיבך והרבך מאבותיך".

ואז יתחולל חידוש: "ומל ה' אלוקיך את לבך ואת לבב (י"ב) אלול) זרעך לאהבה את ה' אלוקיך...".

ואח"כ "ואתה תשוב ושמעת בקול ה'" [ולכאורה יש להקשות, הרי בראש הפרק נאמר שעשו תשובה, ומה שייך כאן "ואתה תשוב"? אלא י"ל, שמדרגות מדרגות יש בתשובה, כ"ש בגמ' (יומא פ"ו) תשובה מיסורים, תשובה מיראה, ולמעלה מכולם - תשובה מאהבה שאפילו זדונות נעשות כזכויות. כלומר, בתחילה שבו מיסורים או מיראה, אח"כ ישוב וישמעו מאהבה. ומה שלא ראינו שעם

ישראל עשה תשובה קודם שחזרו לא"י בדור הקודם, י"ל ע"פ מובא ב'אבן שלמה' הנ"ל (י"א, ט') "וקץ האחרון לא תליא בתשובה" כמפורש בנבואות יחזקאל (פרקים ל"ו ול"ז) שעמ"י יתקבצו לא"י ורק אח"כ ישובו לה'. ויש להרחיב בעניין, אך אין כאן המקום].

מבואר, כי הקב"ה משפיע שפע של אהבה, שפע של רצון לאהבה. לאהבה את ה'!

ואמנם ידוע, כי כל שפע שמשפיע ה' עלול ליפול להשחתה, והדבר תלוי בבחירתנו, כמו שנאמר בגר"א הנ"ל: "ותלוי בבחירתם", וזהו יסוד מוסד בכל מהלך ההיסטוריה האנושית והוא מושרש בבריאה ומהווה את עמוד התווך של היהדות, וכפי שכתב הרמב"ם, שלו יצויר שאין בחירה חופשית, אזי כל התורה תהא בטלה!

איננו חיים בחלל ריק, ואיננו נוסעים בדרך ללא מוצא. הקב"ה רוצה מאיתנו משהו. הוא משפיע שפע גדול על-מנת שנתקן בו את העולם!

הקב"ה הביא אותנו למצב של בחירה. עד היום יכולנו לעבוד את ה' "כמו כולם", להיות מוגנים מאחורי החומות וההגנות שסיפקו לנו הציבור, החברה, היראה. אך הקב"ה רוצה מאיתנו היום עבודה גבוהה יותר. "רחמנא ליבא בעי". עבודה מבחירה. מאהבה. בהמשך הפרשה נמצאת פרשת הבחירה. "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע". עניין זה כבר נזכר בפרשת ראה: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה". אלא שיש הבדל. בפרשת ראה כתוב: "את הברכה - אשר תשמעו אל מצות ה'... והקללה - אם לא תשמעו...". אך בפרשת הבחירה בנצבים יש שינוי - "אשר אנכי מצוך היום - לאהבה!" בפרשת ראה התייבה היא לעשות או לא לעשות, אך בנצבים - אין זה מספיק! ה' רוצה שנרצה! שנבחר! "העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים... לאהבה את ה' אלוקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו!".

באחרית הימים, הקב"ה רוצה משהו אחר ממה שהיה כל הדורות, כמו שנאמר - "השבעתי אתכם... אם תעירו ואם תעוררו את האהבה... עד שתחפץ!" אך כשחפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו, אדרבה! חובה עלינו להעיר ולעורר את האהבה!

ובאמת, בדורנו קל יותר מתמיד לעורר בליבנו את האהבה, שהרי קנייני האהבה נתבארו בדברי הרמח"ל במסילת ישרים - פרק כ"א: "ובהתבוננו על רוב חסדיו עמנו, ועל גודל אהבתו יתברך לישראל... ודאי שתתלהט בו אהבה עזה! ויבחר ויתאוה לידבק בו, כי בראותו שהשם יתברך הוא לנו לאב ממש, ומרחם עלינו כאב על בנים, יתעורר בו בהמשך החפץ והתשוקה לגמול לו ככן על אביו...".

והנה, אם ננסה לתאר לעצמנו את היהודי המתבונן בדברים אלו בתוקף הצרות שבדורות שלפנינו, הלא מאליה זועקת הקושיה: "ויש ה' עמנו ולמה מצאתנו כל זאת? ואיה כל נפלאותינו!... ועתה נטשנו ה'!" (שופטים ו', י"ג). אך בדורנו - אין קל מזה! הלא בראותנו בעינינו

המשך בעמוד ה' למטה

עדיין מהדהדת באזנינו זעקתו של חגי הנביא בראש חודש אלול "העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב" (פגי ב', ד'), ומכיון שזוהי זעקה הנשמעת בכל דור ודור וכמו שאמרו [מגילה י"ד] "תניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה", אכתוב כאן פרטים בהלכות בניין בית המקדש, אף שלהכנס לפני ולפנים יש הרבה להאריך בזה, מ"מ יסודות הדברים נכתבו כאן.

אין ברצוני להכנס כאן לדיון על ביהמ"ק האם ירד משמים או יבנה בידי אדם, וכמ"ש בברכות (:) - "בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד". וכיון שיש לנו מצוות עשה ועשו לי מקדש, אנו נעשה את מצוותינו וקודשא בריך הוא מה דניחא ליה ליעביד ונאף אם לא נזכה לבנות, מ"מ כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה, וא"כ העסק בבנין הבית גם הוא מעניין הבניין בעצמו, ולא ח"ו שאם יש אפשרות לבנות שלא יבנו, אלא כשאין אפשרות כזו יקיימוהו בלימוד עסק המצווה, ואולי יעורר העניין את הלבבות ונזכה לבנותו כעת].

א. מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו, והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו'.

ב. ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית, עושין בו קדש וקדש הקדשים ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם, ושלשתן נקראין היכל, ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר, וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה והכל נקרא מקדש.

ג. ועושין במקדש כלים, מזבח לעולה ולשאר הקרבנות, וכבש שעולים בו למזבח, ומקומו לפני האולם משוך לדרום, וכיור וכונו לקדש ממנו הכהנים ידיהם ורגליהם לעבודה, ומקומו בין האולם ולמזבח משוך לדרום שהוא שמאל הנכנס למקדש, ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן ושלשתן בתוך הקדש לפני קדש הקדשים.

ד. המנורה בדרום משמאל הנכנס ושולחן מימין שעליו לחם הפנים, ושניהם בצד קדש הקדשים מבחוץ ומזבח הקטורת משוך מבין שניהם לחוץ, ועושין בתוך העזרה גבולין עד כאן לישראל עד כאן לכהנים, ובונים בה בתים

לשאר צרכי המקדש כל בית מהם נקרא לשכה. ה. כשבנין ההיכל והעזרה בונין באבנים גדולות, ואם לא מצאו אבנים בונין בלבנים ואין מפצלין את אבני הבנין בחר הבית אלא מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ ואח"כ מכניסין אותן לבנין, שנאמר אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית, ואומר ומקבות והגרזן כל

כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו.

ו. ואין בונין בו עץ בולט כלל אלא או באבנים או בלבנים וסיד, ואין עושין אכסדרות של עץ בכל העזרה אלא של אבנים או לבנים, ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות, ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר ולרומם את בית אלהינו, ומפארין אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לשוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו ה"ז מצוה.

ז. אין בונין את המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין לא בלילה, ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים, והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר, ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין, ואין בנין בית המקדש דוחה יום טוב וכ"ש שבת.

ח. המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים וזה שנאמר בתורה מזבח אדמה תעשה לי שיהיה מחובר באדמה שלא יבנוהו לא על גבי כיפין ולא

על גבי מחילות, וזה שנאמר ואם מזבח אבנים מפני השמועה למדו שאינו רשות אלא חובה.

ט. פרטי בנין המזבח והכלים מבוארים בדברי הרמב"ם הל' בית הבחירה עיי"ש.

י. עירובין [ק"ה]. הכל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה, ומצוה בכהנים, אם אין שם כהנים נכנסין לויים, אין שם לויים נכנסין ישראלים, ואיכא למ"ד שם מצוה בכהנים אפילו בעלי מומין וטמאים והם קודמים לישראל, ונחלקו שם טמא ובעל מום מי עדיף, והרמב"ם [פ"ז מבית הבחירה] פסק שהסדר הוא כהנים תמימים ואח"כ בעלי מומין ואח"כ לויים ואח"כ ישראלים ואח"כ כהנים טמאים, ומ"מ נראה דלכו"ע שלא במקום ההיכל טהורים עדיפי מכהנים טמאים.

הערה בעניין הנ"ל: חגי הנביא מתריע באחד לחדש הששי על שלא בונים את בית המקדש, אבל רק ארבעה חדשים לאחר מכן, בעשרים וארבעה לתשיעי, שואל אותם בהלכות טומאה וטהרה, ואין בדברים אלו היתר לבנות בית המקדש לטמאים באופן שאפשר בטהורים, רק כשמתריעים על איסורים והיתרים רואים כאן סדר וקדימה, שתחילה יש לדרוש את בית ה', ואח"כ דיני טומאה וטהרה.

הערה בעניין מקריבין אע"פ שאין בית ובסדר בנין הבית

כשבאים להקריב קרבן ואין מקדש, שנינו במשנה עדויות פרק ח' - "אמר רבי אליעזר שמעתי כשהיו בונים בהיכל עושים קלעים להיכל וקלעים לעזרות אלא שבהיכל בונים מבחוץ ובעזרה בונים מבפנים", ואמרו בגמ' מגילה [י] ושבעות [ט"ז], שזה נאמר לצניעותא בעלמא. והנה לגבי בנין קדש הקדשים איתא במשנה [מדות פרק ד'] שמשלשלין האומנין בתיבות, והרמב"ם העתיק הלכה זו לגבי ההיכל - "וכל הנכנסין להיכל לתקן יכנסו בתיבות, אם אין שם תיבות או א"א להם שיעשו בתיבות יכנסו דרך פתחים", והעתיקו מקורו מסוגיה זו, ולגבי הקרבת קרבנות איתא בזבחים [נ"ט]: "אפשר כהן עומד ע"ג המזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ", ולכאורה א"כ יש מקום לומר שחייבים לעשות מחיצה לפני עבודה בפנים. וצ"ע למעשה, והאם זה נאמר לעיכובא.

יהודים יקרים! עלון זה מופץ בכל רחבי הארץ - בירושלים, בני-ברק, אשדוד, ביתר, קרית ספר, אלעד, טלו סטון, עמנואל, צפת, קרית אתא, טבריה, נתיבות ובמקומות נוספים בארץ וכן בחו"ל בלייקווד שבארצה"ב. החודש גם זכינו להרחיב את העלון ל-12 עמודים, וזאת לאור הביקוש הרב שהגיע מהשטח. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף האמור דורשת משאבים. אנו שואפים גם להגביר את תכיפות הוצאת העלון וכן לקיים פעילויות נוספות - שיעורים, כנסים ועוד. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, אנא הרימו תרומתכם לעניין ותבורכו מהשמים! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. על-מנת לתרום, על-מנת להשתתף במערך ההפצה, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים הנדונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון ניתן להשאיר הודעה במלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net. כמו-כן ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להשיב באמצעות צוות הרבנים המשיבים העומד לשרותנו בכל עת.

ספר דברים - ספר הכניסה לארץ ישראל

ספר משנה תורה ספרו של ארץ ישראל הוא, ראש דבריו "ה' אלקינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה... באו ורשו את הארץ אשר נשבע... (ד', ו' - ט', וכל הפרשה מדברת בענייני הדרך לכיבוש הארץ ובמעשי תחילת הכיבוש וכן בסיפור המרגלים ותוכחת קשה על מאסם בארץ חמדה [ושוב חזר והזכיר זאת בפרשת עקב ט', כ"ג] ובשלח ה' אתכם וכו'). אח"כ פתח בפרשת ואתחנן בתפילתו של משה לכניסת הארץ, "וטעם זו הפרשה לחבב את ארץ ישראל" (כ"ג, ט' ג', כ"ד), וחוזר על עניין זה בהמשך דבריו "וה' התאנף בי..." (ד', כ"ג) ובסוף הספר (כ"ג, כ"ג, ט"ו).

ארץ ישראל כשכר המצוות

אך הנקודה הבולטת ביותר בספר זה הינה אזהרותיו של משה לשמירת המצוות בעבור הארץ, שהיא שכר קיום המצוות, וגלותם מעליה הוא העונש לעוברים עליהם. "שמע אל החקים ואל המשפטים... למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ..." (ד', ט'). "ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת. השמרו לכם פן תשכחו את ברית ה' אלקיכם... העידתי בכם היום... כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ... לא תאריכן ימים עליה..." (ד', כ"ב - כ"ו), "ושמרת את חקיו ואת מצותיו... ולמען תאריך ימים על האדמה..." (ד', מ').

ובסיום מעמד הר סיני "ושמרתם לעשות כאשר צוה... למען תחיו וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון" (ד', כ"ט - ל'), "ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבון מאד כאשר דבר ה' אלקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש" (ד', י').

ושוב חוזר בפרשת עקב - "כל המצוה אשר אנכי מצוץ היום תשמרון לעשות למען תחיו ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם".

ואחר שמאריך להעמיד אמונת ישראל אשר ראו בעצמם את גדלו וידו החזקה וזרועו הנטויה ומעשיו ואותותיו, במצרים ובמדבר, מסיים דבריו - "ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוץ היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ... ולמען תאריכו ימים על האדמה..." וחוזר ומזהירם בפרשת והיה אם שומע, כי בעברם על התורה יגלו מן הארץ, ובקיומה "ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם", ושב וחוזר ומבטיחם "כי אם שמר תשמרון את כל המצוה... לאהבה... ללכת בכל דרכי ולדבקה בו: והוריש ה' את כל הגוים האלה מלפניכם... כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה... ועד הים האחרון יהיה גבלכם" (פיק י"ב).

ואף בכמה מצוות ועברות פרטיות הודגש עניין מתן שכר, חומרתן או ענשן בענייני ישיבת הארץ, (ט"ו, כ"ג; כ"ג, כ"ד; ד', כ"ט; כ"ז) ובדור אחרון בעת שישבו לה' אחר חטאייהם הובטחה לנו הארץ בשכר התשובה "והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבתך".

ארץ ישראל - המקום העיקרי לקיום התורה

נקודה נוספת החוזרת על עצמה בספר זה, הינה העמדת עיקר עניין מסירת התורה עבור החיים המתוקנים בארץ ישראל [כנודע מדברי הספרי שהובא ברש"י בפרשת עקב (י"א, י"ח)] "ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים... לעשות כן

בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה" (ד', ט'), "ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה" (ד', י"ד), וכן בדבר ה' אחר מעמד הר סיני - "ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה" (ט', כ"א), וחוזר ושונה כן - "וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה" (י', ט').

ובשאלת הבן החכם "מה העדת והחקים והמשפטים..." והיינו מה עניינם של המצוות שנצטוו בהן [כמבואר מהתשובה, שאינו משיב לו בפירוט המצוות אלא בטעמן], וע"ז מבאר לו "עבדים היינו וכו' ואותנו הוציא משם למען הביא אתנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" (י', כ' - כ"א) [אמנם בזה ייתכן שעניינו מצד השכר של הארץ כוללעיל, ולא משום שהיא מקום המיוחד לקיום המצוות].

ארץ ישראל - המקום ליראת ה'

המשמעות הפשוטה של לשון התורה היא שאף עניין יראת ה', שהוא עיקר העיקרים שבעבודה - אף הוא עיקרו שייך בארץ ישראל. "ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה", וכן לעיל בפרשת ואתחנן - "הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה" (ד', י') [וכתב ראב"ע שם טעם לדבר, "כי השם ידע שלא יוכלו לעשות מצותיו כראוי, והם בארצות המושלים בהם"].

ביאור דברי רבי שמלאי "וכי לאכול מפריה הוא צריך?!"

לאור דברים אלו קשה להבין את מאמר רז"ל - "דרש רבי שמלאי מפני מה נתאווה משה רבינו ליכנס לא"י וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימן אלא בא"י אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי, אמר לו הקדוש ברוך הוא - כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר? מעלה אני עליך כאילו עשיתם..." (סוטה י"ד).

ורבו הקושיות במימרא זו.

א. מהי התמיהה מפני מה נתאווה משה, והרי לאורך כל ספר משנה תורה חוזר משה ומזרז על עניין הארץ וחביבותה, שהיא היא עיקר שכר התורה והמצוות וכל התורה ניתנה לקיומה במקום זה. ואף אבותינו היו מתאווים אליה תמיד, ורוב ניסיונותיהם, הבטחות שכרם ובריתותיהם היו עליה, והיו דאוגים להיות בטוחים בירושתה. ליצחק נאמר "גור בארץ הזאת", ואברהם מנע את יציאתו מן הארץ אפילו בדרך עראי באומר "רק את בני לא תשב שמה".

וכל עיקר גלותם למצרים ורוב ימי עניים ושבועים של ישראל, לא היתה אלא למען זכות הארץ, כמשמעות דבר ה' בברית בין הבתרים.

וכי כל אלו אין עניינם אלא למען אכילת פירות ושביעה מטוב הארץ?!

ב. עוד יש להעיר, שהרי התורה בכל מקום משבחת את הארץ בטובה וטעם פירותיה, ואם אין הדבר הזה ראוי לרצונו [כלשון תמיהתו של רבי שמלאי - "וכי לאכול מפריה הוא צריך?!!"], כיצד זה פונה הקב"ה לישראל לשבח את הארץ בדבר שאינו ראוי להתאוות אליו.

ג. מפני מה הוצרך לומר על "הרבה מצוות שנצטוו ישראל", והלא יישוב ארץ ישראל עצמו מצוה רבה היא, ונאמר שנתאוה לקיום מצוה זו [אמנם בזה י"ל דאין מצוות יישוב הארץ מתקיימת ע"י "אעברה נא ואראה" אלא ע"י בניין הארץ ויישובה בדרך קבע].

ד. מה שאמר לו "כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר" - כיצד עולה דבר זה בקנה אחד עם כל מאמרי חז"ל המעוררים על העושה על-מנת לקבל שכר, שהרי המצוות יש להן צורה וטעם מצד עצמן שהן טוב אמיתי, וא"כ נימא שנתאוה משה לטוב האמיתי הזה שבמצוות, ומפני מה צריך לומר שנתאוה דווקא למתן שכר.

ונראים הדברים, כי עניין א"י וחיבתה הינו בהיותה מקום מיוחד לקיבוץ כל ישראל שהשכינה שרויה בתוכם. וכיון ש'עם' צריך מקום להיות בו בחיים משותפים ובשלטון עצמאי בארץ משלהם, ודאי בחר אדון העולם לעם סגולתו בני אהוביו בחונו חביביו את המקום היותר טוב בכל הארץ, שהוא המקום המשובח בפרי, אך עיקר מטרת הארץ להיותה להם מקום שלהם להתקבץ בו ולחיות בו כעם בשלמות ולחיות את כל ענייניו של עם, וכל זה יהיה באותו מקום שבחר בו השי"ת להיות עמהם בתוכם ולשכן שמו שם, כלשון התורה

עקרונות היסוד של אגודת "קדושת ציון"

בשם ישראל יבונה [צין] אס הוא מודע בייעוד הנשגב הלזה, צין אס הוא מתכחש לו, וצין אס אינו יודע מה זה אומר, שהרי סוף סוף כולנו יחד כלולים בצניית עם ה', ואין לנו אפשרות לתמוך ממנה] להעריך היטב היכן הוא אוחז מבחינת מטרה נעלה זו, ולעשות ככל אשר ביכולתו לקדם את עצמו ואת עמו, כל אחד כפי יכולת השפעתו לכיוון מטרה נעלה זו.

1. כמובן, שתחילה לכל עלינו להתקדם למצב בו הארץ הנמצאת כבר בידי עם ישראל, תונהג על פי תורה"ק, ושיראי ה' הנאמנים יתוו את דרכה, וזה ה'יישוב ארץ ישראל' היותר גדול. אמנם כמובן שיחד עם זאת אין לנו לשכוח את המטרה בצורתה המושלמת, שכל הארץ לגבולותיה סביב תהיה בידי מדינה המונהגת ע"פ התורה הקדושה, ושנזכה לראות את הר בית ה' בראש ההרים, וינהרו אליו כל הגוים לשם ה' אלוקי ישראל לירושלים.

2. ההתקדמות שאנו החרדים לדבר ה' יכולים לקדם בפועל, היא כאשר נעסוק בתורה"ק בצורה מודעת, שעם תורה זו אנו צריכים לנהל כאן את החיים כולם, ואת העם כולו, וממילא נתייחס בלימודנו לכל השאלות העולות מהשטח, לכל השאלות הערכיות העכשוויות, ונשיב עליהן תשובות תורניות, ועי"ז אט אט תהיה לנו מערכת שלמה של חוקה על פי התורה"ק, שאותה נשאף ליישם על אדמת הקודש.

3. וכשם שצריכים אנו להוציא מהתורה את הצורה הראויה כיצד לנהל מדינה, כן צריכים אנו להוציא מהתורה ומרוחה את הצורה הנכונה איך להקים כאן עם שלם הקשור לתורה בכל נימי רוחו ונפשו. היות ולכל עם יש תרבות וחיי רוח, כן אנו צריכים להעמיד את הרוח הזאת מהתורה ולהפיה אותה בכל שכבות העם. דברים אלו הם הדברים שאנו יכולים לעשות בפועל בשביל לקדם את עם ישראל לכיוון מטרתו הנעלה של ממלכת כהנים וגוי קדוש לה'.

4. הלכך שמה לה אגודת 'קדושת ציון' למטרה, לעורר עניינים אלו, להדגיש את החסד שעשה עמנו ה' כשהחזירנו לארצנו, ולעורר על כך שעתה לאחר שהקב"ה עשה את חלקו, עיקר התיקון מוטל עלינו.

5. כמו כן הננו מודיעים מעל כמה זו, שכל מי שנשאו לבו אותו לקרב אל המלאכה ולקדם בדרך כלשהי את המציאות לכיוון מטרה נשגבה זו, נשמח להיות בעזרו ככל אשר נוכל. נשמח לשתף פעולה עם כל גוף או ארגון, קבוצה או אדם פרטי, הלוקחים על עצמם לקדם עניינים אלו. וכן נשמח לפרסם מאמרים המבהירים נקודות אלו, ומבררים נושאים חשובים אלו.

6. ויהי"ר שנזכה כולנו יחד לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, עד שיתקיים בנו הכתוב 'כי עם קדוש אתה לה' אלוקיך'.

א. ארץ ישראל ויישובה, אינה מצוה צדדית, וכמו כן אינו שכר צדדי לעם ישראל. ארץ ישראל כשהיא בשלימותה, היא המקום שבו מתקיימת התורה בצורתה האידאית והמושלמת, בה מתקיים הקשר המושלם בין הקב"ה לישראל, בין ישראל לתורה, ובין שלושתם [אורייתא, קוצ"ה, וישאלן] לחיים כאן עלי אדמות. מסיבה זו אנו רואים שהתורה כולה מתחילה ועד סופה עוסקת בארץ ישראל, וממקמת אותה במרכז ענייניה. מסיבה זו מצאנו לחז"ל בסוף מס' כתובות, שהעמידו עניין זה של א"י, כדבר הכולל את כל התורה כולה, ואת המבטלה שקלו כעובד עבודה זרה.

ב. וכן הדורות שלפנינו, שבהם בחר ה' לקיים את הבטחתו, ולהראות דרכם ש'דבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם', וכן לשוב לארץ ישראל בקהל גדול, בעם רב ועצום, תחת שלטון שלא היה כמוהו מלאחר מלכות שלמה המלך ע"ה, ואילו פיגו מלא שירה כים אין אנחנו מספיקים להודות לאלקינו, אלקי ישראל, על כל הטובה אשר עשה עמנו.

ג. אמנם מאידך, כגודל השמחה כן גם גודל הצער, היות ולפני מאתיים שנה החל תהליך ארוך בעם ישראל של התחלנות ופריקת עול תורה, תהליך שהחל בהשכלה, ברפורמה, ובציונות, תהליך שהסתיים עם חזרת עם ישראל לארצו, שמני אז עומדים היראים לדבר ה' מן העבר האחד, ופורקי העול מן העבר האחר, ובאופן כללי אינם קרבים זה לזה, הללו מועטים והללו מרובים. מכיון שכך, רחוקים אנו מראות את עצמנו, ואת עם ישראל כולו, במצב המושלם, לו ציפינו כל משך הגלות הארוכה. ואדרבה, המצב בו 'מנהיגי העם' וראשי המדינה הינם רשעים פורקי עול תורה וחוקותיהם אינם כפופים לחוקי התורה הוא מצב של חילול ה' וקלקול שלא היה כמותו מעולם.

ד. אמנם, אף כי המצב רחוק מלהיות מושלם, הברל גדול יש בין דורנו שחזר לארץ הקודש, לבין הדורות שעדיין היו בגלות, הברל יסודי מאוד בכל היחס שלנו לקב"ה ולעם ישראל ולתורתם, והוא, שבזמן הגלות לא היה לנו מה לעשות בשביל לחזור למצב שנשגב זה של עם ישראל באר"ק. באותן תקופות עדיין לא הגיעה שעתם של ישראל להינאל מאומות העולם. ואילו בתקופתנו הגיע הזמן, ואכן שבנו כולנו לארצנו, עתה בידנו להקים כאן ממלכת כהנים וגוי קדוש, כדבר ה' ביד נביאיו, וכשאפית כל ישראל שבכל הדורות. עתה ביד עם ישראל ישנה האפשרות לחזור לקיום התורה כולה בשלמות.

ה. אבחנו זו, יותר משהיא משמחת ומעצימה, היא מחייבת ודורשת, היא דורשת מאתנו דרישה עולמית, דרישה שאכן נקים כאן את עם ה' בצורתו השלמה והמתוקנת, כאשר תורתנו היא המנומסת את עמנו בכל ערכי החיים, ובכל שאלותיהם, בכל הדילמות ובכל ההכרעות. אבחנו זו דורשת מכל אשר

המשך וכי לאכול מפריה הוא צריך?

ולכך לא נשאר בזה אלא עניין השכר. וזאת, משום שבאמת כלפי משה לא שייך עניין ארץ ישראל מצד המשמעות הפנימית העיקרית שלו, אלא בבחינת "כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר", וכלפי דבר זה מהני ליה "מעלה אני עליך כאילו עשיתם".

אמנם כלל האומה היו יושבים ומצפים בכל גלויותיהם לשוב לשבת בארץ, ארץ טובה ורחבה ארץ זבת חלב ודבש, ארץ משכן ה' ומקום מקדשו. ואף הצפיה שהיו מצפים לאכול מפריה ולשבוט מטובה אין זה משום תאוות אכילת פירות טובים אלא משום השאיפה לקומם יישוב מתוקן, שהרי שלמות חיי הרוח מושפעים גם הם משלמות הגשמיות. (ע"ע טור א"י סי' ר"ח ע"ב). ונזכה לקיום מתנתו השלמה ארץ חמדה טובה ורחבה שרצה והנחיל לאבותינו באהבה, לאכול מפריה ולשבוט מטובה, ונברכו עליה בקדושה ובטהרה.

ידו, וא"כ בין מצד קרבת ה' הפרטית שע"י הארץ ובין מצד המשמעות של השייכות לכלל ישראל ולחיייהם כעם אחד, א"כ לגבי משה אין חשיבות גדולה כל-כך אם יכנס הוא עצמו שם או לא, והעיקר הוא פעולתו הגדולה להביא את העם למקום קיבוצו במקום מרעה שמן וטוב, ארץ זבת חלב ודבש, שהיא היותר טובה למגורי עם ה', אך שהוא עצמו יכנס אינו עיקר העניין, אחר שהוא משויך לגמרי בכל מהותו לעניין כלל ישראל.

ואם מצד קיום המצוות התלויות בה, הרי גם קיום מצוותיה של תורה יש לו צורה וטעם בעשייתם, ועניין רוב המצוות התלויות בארץ הוא לעבודת המשכן ולהחזקת ידי הכהנים העובדים עבודת המשכן, כי שכר הוא להם חלף עבודתם, ובזה יש חלק לכל ישראל בעבודה. ודבר זה הרי כבר היה למשה במשכן שבמדבר, שהיה שותף בעשייתו ממש.

"אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים" (ויקרא כ"ה, ל"ט), וראוי הוא שיהיה מקום זה שלם גם בענייני הארציות שלו.

ומלבד המעלה של החביבות לארץ מצד היותה מקום טוב בגשמיות הראוי ומוכשר ליישוב העם, עוד נקודה נלווית לזה היא, שכאשר בחר אדון העולם את המקום המשובח ביותר לעמו, יש כאן תוספת עדות לחביבותם של ישראל, שמייחד להם את הארץ הטובה הזאת, בבחינת "וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים" (כמנוח בנמוטת ק"ב).

ולכך תמה רבי שמלאי, שהרי כלפי משה שהיה שרוי בתמידות בקרבה היותר גדולה שיכולה להמצא, שהוא עם משכן ה' ומתנבא לישראל פנים בפנים וישראל כולם מקובצים על

מאמר אחרון בנוגע לבירור השבועה הראשונה מג' השבועות - שלא יעלו בחומה - בו יתבארו דברי הרמב"ן והיפה קול.

דעת הרמב"ן

עוד רצה הרב להוכיח מדברי הרמב"ן במאמר הגאולה (סוף שער הראשון), שאף עליה ברשות נקראת עליה בחומה ואסורה. וז"ל הרמב"ן:

והנה אחר הגאולה הזאת שנעשתה ברשיון כורש, אתה יודע ממגילת אסתר הפזור הגדול והפרוד העצום אשר היה לעמנו בכל מדינות המלך אחשורוש מהודו ועד כוש, ואחר כן לא עלו לארץ, רק מעטים עלו עם עזרא מבבל וכו', ויתכן אצלי כי רשיון כורש לא היה אלא למלכות יהודה, ואם תאמר שהיה רשיונו על הכל כאשר אמר בכל מלכותו, לא רצו שאר השבטים לעלות שלא אבו לדחוק את הקץ, שידוע היה אצלם כי פקידת שבעים שנה לבבל נאמר ולא עליהם עכ"ל.

פירוש, הרמב"ן הוקשה לו מדוע בהכרזת כורש לא עלו כל השבטים מכל הארצות? ומתוך, שיתכן ופקידת כורש לא היתה אלא לבבל. אך שב ודוחה תירוץ זה, שהרי בהכרזתו אמר כורש שהיהודים מכל מלכותו יעלו לארץ, ומלכות כורש היתה גם על שאר ארצות מלבד בבל כידוע, לכן מתוך תרוץ אחר, ששאר השבטים לא עלו מכיון שלא רצו לדחוק את הקץ ולעלות אפילו להם רשיון, משום שהבינו שפקידת שבעים שנה היתה ליושבי בבל בלבד.

והנה הרב (אם י"ג) הוציא מדברי הרמב"ן האלו ראייה, שאפילו ברשות אסור לעלות מן הגולה, שהרי שאר השבטים היתה להם רשות לעלות ובכל זאת לא עלו. וז"ל הרב:

והרי לך מוצא להדיא שאף שהיה אז נרצות המלכות והיתה פקידה מן השמים לעלות לארץ ישראל וכו' אף על פי כן פמדו כלל המדינות לעלות ממשה דמיקת הקץ.

הנה, אם נרצה לפרש כך את דברי הרמב"ן, נצטרך לומר שהוא מודה בשני דברים:

א. יהודים היושבים בגלות אסור להם לעלות לא"י אפילו ברשות.

ב. התביעה של עזרא מן היהודים לעלות לא"י היתה מוצדקת רק לבני בבל אבל לא לבני שאר ארצות.

ונענה על ראשון ראשון.

ובכן, לומר שהרמב"ן סובר שעם ישראל היושב בגלות חוץ מגלות בבל אסור לו לעלות לארץ אפילו ברשות, **סותר את דברי הרמב"ן עצמו** בספר המצות (מנ"ה ד' ז"ל):

"ואומר אני כי המצוה שחכמים מפליגים בה והיא דירת ארץ ישראל כו' הכל היא ממצות

עשה שנצטוונו לרשת הארץ לשבת בה, אם כן היא מצות עשה לדורות יחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן גלות כידוע בתלמוד במקומות הרבה ולשון ספרי כן.

הרי שלך לפניך, שדעת רבנו הרמב"ן ברורה ומחייבת כל יהודי בכל מקום ובכל זמן לעלות לא"י ולרשתה, הפך מן העולה מדברי הרב בבאור דעת הרמב"ן.

ולנקודה השניה, שממנה עולה שהפקידה נאמרה דווקא על בבל ולא על שאר ארצות וממילא אין חובתביעה על שאר הגלויות לעלות - גם זה קשה לומר, שהרי ידוע מה שכתב האברבנאל (הוצא נאחת יהונתן פרש"ש עקב), שיצא הקצף מעם ה' על מדינות ספרד להיות נדונים באבן והרגעל שלא עלו מן הגולה בימי עזרא א'.

וכן לגבי יהדות תימן שגלתה עוד מבית ראשון, מפורסמים דברי ר' שלמה העדני (מחכמי נפש מלמד מהר"ם ש'עלה מתימן) בפרושו הידוע על המשנה "מלאכת שלמה" בהקדמה לסדר זרעים, וז"ל: "מבית אבי אבא מקובלני, כי מגלות הראשונה נגלינו, כי קרא דכתיב בסוף מלכים, וינחם בחלח וחבור נהר גוזן וערי מדי, נאמר גם עלינו, ועוד קבלנו, כי אנו מן הכת ששלח להם עזרא, לעלות בבנין בית שני ויתנו כתף סוררת ויקללם להיות כל ימיהם בעוני, ובעונות נתקיים בנו באותו הגלות, עוני תורה ועוני ממון, ובפרט משפחתי שכולם היו מאלו לפי מה שנודע לי, ונתאמת אצלי עפ"י מגידי אמת בשפה ברורה" א'.

אלא לענ"ד מוכרחים לומר, שמה שכתב הרמב"ן במאמר הגאולה הוא רק **הסבר** וטעם למהלכם של בני הגולה שלא עלו, אבל לא עלה על דעתו לומר שהצדק איתם. ושור"ר שממש כדברים האלה כתב בספר תולדות זאב (ח"ב ע"ג ע"ט), וז"ל:

ונראה פשוט דמשיכ הרמב"ן במאמר

הגאולה אינו אלא ללמד סיגוריא על גולי בבל שלא עלו ולתת טעם כל שהוא על מהלך מחשבתם, שלא במעל ובזדון עשו זאת ודימו בדעתם שהצדק איתם. אבל לבני מערבא ולעזרא הסופר נביא ה' היו כל הטעמים האלו נותן טעם לפגם, כי מכיון שהיתר פקידה מן השמים לעלות לא"י ולבנות בית המקדש, ושכינת קדשו חגרה עוזה לחזור לציון ולהתדבק בישראל, ואשר זהו תכלית מעשה בראשית, אסור להיות איזה מניעה שהוא לעכב על נדחי ישראל מלהתדבק בשכינה לא טענת עליה בחומה ולא טענות שוא ומדוחים אחרים כטענה זו שהפקידה לא להם התכוין, טענת היצר תמיד, וכבר א"ר יוחנן בסנהדרין דף ק"ו, ע"א, אוי להם לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה פדיון לבניו מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנזקקין זה עם זה ואנשי מערבא שפיר זעמו על אנשי בבל שלא עלו ואמרו עליהן בבלייא חרבון אבהתי בי מקדשא, ור"ל אמר עליהן אלהא סנינא לכו.

דעת היפה קול

עוד הביא הרב את דברי המהר"ש יפה בעל ספר "יפה קול" שהוא פירוש על מדרש שיר השירים. וז"ל:

שלא יעלו חומה. פרש"י יחד ביד חזקה. וקשה, שאין מרד גדול מזה, ובתר דאשבע שלא ימרדו במלכות הא למה לי? וי"ל דסד"א דווקא בעודן תחת רשותו הוא שלא ימרדו בהן, שלא למנוע חוקי המלכות כגון ארנוניות וגולגליות. אבל כשיכולים לצאת מתחת רשותו יצאו, להכי קאמר שלא יעלו חומה עד שיגאלו ביד משיח א'.

ולי אפשר דהכא אפילו ברשות המלכויות קאמר, דכיון דה' פזרנו בכנפות הארץ אין לנו רשות להתקבץ ולהיות כחומה לעלות יחד לא"י עד יקבצנו ה' ע"י משיח. עכ"ל.

ואכן, דעת המהר"ש יפה הוא כדעת הרב בבאור עליה בחומה. והוא היחיד למיטב ידיעתי שאכן סובר כך. ברם, כשנעיין יפה בדבריו נמצא שתי נקודות מענינות.

א. הרב יפה קול מבין את רש"י שכתב "יחד ביד חזקה", כמו שכתבנו והבאנו למעלה, שפרושו הפשוט הוא דרך מרד והתחזקות. לא כמו שדחק הרב לפרש את רש"י כשיטתו, שאף ברשות אסור.

ב. הרב יפה קול עצמו חולק על רש"י ומציע פרוש אחר א'.

ובכן, סיכום ענין השבועה שלא לעלות בחומה הוא לדעת רוב ככל חכמי ישראל שדנו

המשך בעמוד הבא למעלה

ב. אף שיכול המתקש להשיב, וכי גברא אנברא קרמית? הרי יתכן והרמב"ן חלוק על האברבנאל ועל המלאכת שלמה. מ"מ לענ"ד לא כן היא, ואפושי פלונתא לא מפשינן.
ג. עיין במהרש"א בכתובות שגם תירץ כך.

א. וכן ה"עב"ן בהקדמה לסידורו (עמ' ז"ב) כותב: "כמדומה לנו בהיותנו בשלוח בחו"ל שכבר מצאנו א"י וירושלים דוגמתה ע"כ באו עלינו כל הרעות בשבת ישראל בארץ שפניא (היא ספרד) וארצות אחרות בשלוח בכבוד גדול מימי החרבן וזמן רב קרוב לאלפים שנה ושוב נתגרשו ממנה וכו'.

המשך בענין הספר "זיואל משה

יטעו לא"י, כל אלו י מדברים צפה מלא נגד כל דברי חכ"ל שצמחה מקומות נש"ס ונמדדשים ונכחצי האר"י? וכו' גם יש צוה העצרה על השצועה שלא יעלו בחומה וכו'.

ראה איך סתם הדברים, באופן שמי שלא קרא ושנה סוגיה זו, מבין שעליה ברשות היא איסור ברור ומושכל ראשון, אבל אתה מעיין יקר אחר שראית מש"כ לעיל, תן דעתך.

ע"כ ביאור השבועה הראשונה שלא יעלו בחומה. ובחודש הבא אי"ה נתחיל בביאור השבועה השניה - שלא ימרדו באומות.

הקודמים, הבט ימין וראה.

ומעתה, יש לשאול, לשם מה עלינו לעזוב את פשט דברי רש"י (כמו שהוכחנו למעלה), את דברי האבני-נזר, המהרש"א, האור-שמת, ר' חיים פאלאג'י, ועוד רבים וטובים שיובאו לקמן אי"ה, מפני דעת יחיד הוא בעל היפה-קול בהבנת דברי רש"י, שאוסר עליה ברשות ה'.

ועוד, מה מאד תמוהים דברי הרב שכתב (מ"ב כ"ג):

האומרים שכל ישראל מכל מקומות מושבותיהם

בענין היא, האיסור לעלות לא"י מן הגלות מתוך מרידה ובחזוק יד. אבל ברשות המלכיות אין איסור כלל וכלל.

ומאידך, דעת היפה-קול שאיסור השבועה הוא אף ברשות. וכך סובר הרב. רק זאת אעיר, שיש לעיין אם היפה-קול יאמר כן להלכה למעשה או רק כפירוש. ואל תתמה על החפץ, שהרי האבני-נזר כך כתב על דברי ר' יונתן אייבשיץ כמ"ש בעלון הקודם.

ועוד רצה הרב לדייק שכך סוברים ר' יונתן אייבשיץ, הרמב"ן והמהר"ל. אך קשים הדברים להאמר כמ"ש למעלה בעלונים

ד. ואין לומר שהוא מודה לרש"י כמו שרצה לומר הרב (מ"ב י"ז) "שאינ מסתבר שיחלוק בפי' על רש"י". דוה אינו, כמבואר לכל מתבונן.

ה. ועיין במה שכתב ר' חיים פאלאג'י (ס"ט) על דברי יפה-קול וז"ל: "אלא דלעדן ריש לדחות, דכיון דהאומות נותנים רשות לכל ישראל לעלות לארץ ישראל והיו מצות עשה מה בכך אם ה' פירנו בד' כנפות הארץ". עכ"ל.

המשך דהוד קדומים

עוד חמשה חברים מקשיבים לקולי. למחרת באו הפלחים ומכרו לנו את השדות, וכשאחרי כן התגלה לנו קושי גדול לקבל את שטרי המכירה, הסכמנו כולנו לקנות את השטח על שם אשה אחת מנשי חברינו שידעה לדבר ערבית שוטף והיא התלבשה כמו אחת הערביות, וכמוהן כיסתה את פניה בצעיף. וככה עמדה לפני הקאדי לקיים את אישור הקנייה על שמה, ובצורה הזאת הוצאנו אל הפועל את הקניה הראשונה שמחוץ לעיר על שם האשה, היא אסתר אשת חברינו ר' אריה לייב הורביץ, ומיד נגשנו לבנין השכונה, היא 'נחלת שבעה' עד היום. לא עברו ימים רבים, עד שהסיפור הזה גרם לסערה גדולה בעיר. כל אחד חשב אותנו למשוגעים ולמתאכזרים על עצמנו, אפילו רבנים התנגדו אלינו משום 'סכנת נפשות', ומשום 'אין סומכים על הנס'.

אנחנו עשינו את שלנו, וכעבור שלוש שנים הקמנו שם בתים ויצאנו חלוצים לשבת מחוץ לחומה, והישוב בשכונה הצליח.

לאט לאט קמו גם הרבנים שהתנגדו לשעבר לעזרתנו לבנות עוד שכונות חדשות בראותם כי יד ה' לטוב עלינו. אז באו אלינו בני ר' שמואל דב מוילנא, ר' דוד אש ואחיו ר' אהרן אש, שני אברכים בעלי מרץ, ובקשו ממני לערוך להם תכנית ליסוד שכונה חדשה, וביום המחרת מסרתי להם תכנית לאיגוד חברים בתשלומים שנתיים. הצעירים הללו יצאו אל העיר והתכנית בידם, ובמשך יומיים הספיקו לרכוש כמאה חברים וקראו לשכונה בשם "מאה שערים". ומאז התחילו, הולכות ונבנות שכונות חדשות בזו אחר זו.

הוא אשר אמרתי, כי כל פעולה טובה לטובת הישוב גוררת אחריה פעולה אחרת גדולה ממנה, פעולת הקמת השכונות הללו היא שגררה אחרי כן את יסוד המושבה פתח תקוה.

המשך יבוא אי"ה.

גרוש לאמה, אז הם שאלו אותי איפה אני גר בתוך העיר בכדי שיבואו אלי מחר יחד עם יתר בעלי השדות הללו.

החברים שלי ובני לזיתי שהלכו עמי נבהלו כשמעו איך שאני אומר לפלחים בדיוק איפה אני גר, כי הם חשבו בהתחלה שכל הדיבורים שדיברתי עם הפלחים לגבי הקניה זה היה רק בתור תירוץ ואמתלא להשתמט מהם על זה שנכנסנו ללא רשות לשדות שלהם. ואולם כשאמרתי להם שאני באמת רציני לגבי לקנות את האדמות האלו מהפלחים, ראיתי כי הם מסתכלים עלי כאילו השתגעתי, חס ושלום. 'האמנם' - שאלו אותי משתוממים - 'תזרע לך פה במקום הזה פול ועדשים כמו הפלחים האלו? כדאי לך לסגור את בית הדפוס שלך ולהתעסק בזריעת אפונה ומכירתה בשוק?'.

ואני לבינתיים נפרדתי מהפלחים בשלום, והזהרתי אותם עוד פעם שיבואו אלי מחר לאיפה שאני גר, וכאשר שבת לעיר עם בני לזיתי אמרתי להם - "תדעו לכם, אחים, כי את השדות הללו אני קונה במטרה לבנות פה בתים לשבת בשבילי ובשביל אחים ורעים שירצו לעשות כמוני. ותדעו לכם, שכבר הגיע הזמן שהישוב היהודי צריך לצאת ממאסרו שבתוך העיר ולהתיישב מחוץ לחומה".

בני לזיתי שוב הסתכלו עלי בתמיהה ובסקרנות מיוחדת בכדי לראות בי סימני שיגעון - "היתכן" - שאלו תמהים ומשתאים - "היתכן כי אתה תבנה לך בית במקום השמם הזה? ומה תעשה כלילה בשעה שדלתות העיר נעולות וסגורות ואין יוצא ואין בה? ואם הפלחים והבדואים ימצאו הזדמנות להתנפל עליך ועל החברים שלך, אל מי תפנה לעזרה? אל מי תצעק במקום השמם הזה?"

בסופו של דבר נכנסתי לעיר ודברתי עם ידידי ורעי הר' יוסף ריבלין, איש הנתון לישוב בכל לבו ובכל נפשו. באותו הלילה מצאתי לי

לבעלים רבים, והיה תנאי קודם למעשה, שהקרע תהיה שייכת למישהו אחד ונקיה מכל ערעור, או שיביאו המוכרים את מפות השדות בצירוף תעודות מכירה מאושרות מכל השותפים והיורשים. פעם אחת, כשעזב ר' יוסף את המפות הללו והתעודות נשארו על שולחנו, מצא בשובו כתוב עליהם באותיות גדולות: 'חלומות', 'משוגע', 'הן סוף סוף יהרגון הערבים אם לא תקנה מהם'.

לבסוף לאחר הרפתקאות רבות שאין לתארן במילים, יסדו ובנו את שכונת נחלת שבעה.

הקמת נחלת שבעה

המספר כאן הוא ר' יואל משה סלומון שהיה מהמייסדים של נחלת שבעה ולאחמ"כ היה המייסד העיקרי של פתח תקווה ואת הדברים הללו סיפר למתיישבי פתח תקווה בליל הפסח הראשון במושבה.

הדבר היה בל"ג בעומר, ביום שתושבי ירושלים הולכים להשתטח על קבר שמעון הצדיק, ואני מטייל עם מספר חברים מחוץ לעיר בדרך ליפו עד המקום של החומה החדשה שהרוסים התחילו לבנות מסביב לנחלה שלהם בעוד, שאנחנו מהלכים ולפנינו יש שדות זרועות של עדשים ופול וכשנכנסנו לתוך השדות הזרועים, מיד הרימו שמה כמה פלחים את קולם וצעקו עלינו 'הוי יהודים מה לכם פה על אדמתנו'.

עניתי להם מיד 'לקנות מכם את השדות הללו'. מיד הם נתרככו ושאלו אותי 'בשביל מה, אדוני, לאיזו מטרה?'. אמרתי להם 'בשביל לזרוע פה אפונה ופול כמותכם, האין זה עסק טוב?'. 'כן', הם ענו, 'זה עסק טוב בשבילך היות ואתה קרוב לכאן, הרי אתה גר בתוך העיר'.

בקיצור, התחלתי לבוא איתם במשא ומתן לגבי הקניה הזאת והבטחתי לשלם להם בעד כל אמה חצי גרוש. הפלחים האלו לא חלמו על עושר כזה, לקבל בעד שדות של תבואה חצי

בערך לפני כמאה וחמישים שנה פחות או יותר הייתה התעוררות גדולה בקרב הרבה יהודים, שחלקם היו תלמידי חכמים גדולים ועצומים וכולם היו יראי שמים שהקיפו על שמירת תורה ומצוות קלה כבחמורה, ליישב את ארצנו הקדושה והטהורה ולהפריח בה את השממה. רצונם היה לקדם את תהליכי הגאולה ולהקים פה מדינה יהודית אמיתית שכולם ישמרו בה תורה ומצוות וכולם ילכו בה בצניעות ובקדושה ובטהרה. הם פעלו למען משימה זו ללא לאות במסירות נפש עצומה, ואף קיבלו הרבה השפלות וביזויים על תוכניתם ההזויה והלא מעשית. ולמרות כל זאת, הם לא הרפו מנסיונם בזה, ואף הצליחו לקדם הרבה מאוד למען מטרות חשובות ונעלות אלו. אולם מכיוון שהם היו קבוצה קטנה יחסית, והם לא הצליחו לשכנע את כל עם ישראל ברעיונות הגדולים הללו - על כן תוכניתם לא צלחה לבסוף, ובמקום מדינה יהודית קדושה וטהורה היום אנו לצערנו הרב נתונים תחת שלטון של יהודים אמנם, אבל כאלו שאינם קשורים לתורה ולמצוות, והצביון החיצוני של מדינה זו הוא ככל הגויים בית ישראל. כיום, גם לאחר מעשה, אין לנו רשות לשבת בחיבוק ידיים ולהימנע מניסיונות לקדם את הגאולה ולנסות להחזיר לארץ ישראל את הצביון המתוקן שלה ע"פ התורה והמצוות, שהם ינהלו את דרכינו לא רק במישורים הפרטיים שלנו בלבד, אלא שתקום פה ממלכה שלמה של ממלכת כהנים וגוי קדוש, שתתנהל כולה גם במישור הלאומי של עם ישראל על פי התורה והמצוות שה' נתן לנו, לעם ישראל. בעזרת ה' אנו עוד נצליח להשיב את כבוד התורה ואת כבוד ה' המחולל ולהחזיר את עטרת תפארת הימים הקדמונים, בהם אבותינו ישבו בארצנו הקדושה ונהלו את הממלכה, מלכים קדושים וטהורים, וכל הארץ האירה מכבוד ה' על אף חטאינו הרבים במשך הדורות, עד שגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, עדיין מצפים אנו ומייחלים להחזיר את כבוד ה' המחולל. ואם כי הם אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו ואמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה, אנחנו ממשיכים בהכרזתו של כלב - "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכל נוכל לה". בעזרת ה' יתברך אנחנו בסוף ננצח. במדור זה אנחנו נביא מקבץ סיפורים ועובדות מחייהם של אלו אשר אנחנו ממשיכים אותם, הלא הם היהודים הקדושים והטהורים אשר חיו לפני כמאה וחמישים שנה בערך ואולי אף מאתיים שנה, שבלבם בערה אהבה עצומה לה' יתברך ולארץ הקדושה שנתנה לנו במתנה ובברית, ואשר מסרו את נפשם כפשוטו ממש למען קידום תהליכי הגאולה והפריחת ארצנו ששממה. ואולי על ידי זה נצליח לעורר אהבה בלבות ילדי ישראל למטרה נעלה זו, עד אשר ימסרו את נפשם עליה ג"כ כמו אותם אלו הראשונים שענינו נשואות אליהם ומהם אנו לומדים את גודל יקרת רעיונות אלה וחשיבותם, וכפי הקריאה שזעק מנהמת לבו הטהור הרב ר' יואל משה סלומון, שהיה מאותם אנשים טהורים שמסרו את כל חייהם למען קידום מטרות אלו וחרט את זעקתו בגליון 'יהודה וירושלים' שהוציא לאור, וז"ל: 'קול אלקים בכח יקרא לשרידים אשר רוחם עוד רד עם אל-ועם קדושים נאמנו

- עורר ישנים! עורר! עורר והעירו את האהבה בלבב ילדי ישורון, הלחמו מלחמת מצוה מול כל הקמים להשביט זכר יהודה וירושלים ולהשפיל כבוד בת ציון חס ושלום, דברו את אויביכם אלה בנפש בשער לחזק עמודי התווך אשר כבוד כל אמונת ישראל נשען עליהם, הן כבוד התורה וכבוד האמונה וכבוד יהודה וירושלים כולם יחד משולבות אשה אל אחותה. ואם חס ושלום תפול

האחת גם השני אין מי להקימו, וחוט המשולש הזה לעולם לא ינתק חלילה - התחזקו! והיו לבני חיל אל תיראו ואל תערצו ואל תחפזו כי אתכם אני להושיעכם - נאם ה'."

ר' יוסף ריבלין

ר' יוסף ריבלין היה אחד מאנשי ירושלים אשר נולד בערך לפני מאה ושמונים שנה, וכל ימיו פעל במסירות נפש עצומה לבנין ארץ ישראל. מספרים עליו שעוד בשנת תרט"ו, בשעה שמחוץ לעיר העתיקה בירושלים הכל היה שמש וחוף ממזרים עתיקים בודדים אחדים לא היו שם בתים, בשעה שהיו עוד שערי העיר ננעלים בלילה מיוחד שודדים ואויבים, עד כדי כך שגם ערביי העיר פחדו גם ביום לצאת מחוץ לעיר העתיקה לבד, עוד אז החל ר' יוסף לתכנן את הרעיון של ישוב הארץ ובנין שכונות נוספות בירושלים שתבנינה מחוץ לחומות העיר העתיקה. הוא היה נתון לרעיון הזה עד כדי כך, שכאשר התארכו בשנת תרט"ז עם העלמה שרה ציפורה בת ר' יהודה לייב גולדשמיד, אמר לפני ה'תנאים' לאחיה הר"ר משה יצחק גולדשמיד שהיה גם הוא אחד מעסקני ירושלים ואחד ממייסדי כמה שכונות בלשון זו: "הנה ב'תנאים' כתובה התחייבות יולא יעלימו לא זה מזו ולא זו מזו, לפיכך החובה עלי שלא להעלים מהכלה שמוחלט אצלי להתחיל בישוב חדש מחוץ לחומה ולהתיישב בה ראשונה". הורי הכלה חפצו לבטל את השידוך כדי שלא לסכן את חייה על ידי שיגעון שכזה, אך הכלה אמרה: "גם אני חושבת שהרעיון הזה הוא חשוב, ובאשר ילך הוא אלך גם אני".

מרוב התלהבותו והשתוקקותו לבנין ירושלים מחוץ לחומות, אנשים חשבו שנכנס בו דיבוק מדבריות' שמושך אותו רק למדבריות,

ובני משפחתו ניסו לעשות עליו כל מיני סגולות ולחישות כדי לגרש את הדיבוק.

הוא התחיל להפיץ ולדבר ברבים על הרעיונות שלו בבתי הכנסיות האשכנזים והספרדים, היחידי שהסכים איתו בהתחלה היה ר' לייב הורביץ לומזער, שתמך בדעותיו אלו, ואז אמרו גם עליו שהוא המשוגע השני, ושחלק מן 'הדיבוק' נדבק גם בו, רק הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים, היה אחד ששמר את הדבר וציפה לראות מה יתפתח מזה.

הוא התחיל גם לגשת לפעולות מעשיות בענין מתוך אמונה חזקה שקדמה גם לשיטה וגם לתכנית, והיה אומר מתוך תקווה: 'אין עלינו לעשות חשבונות רבים ולא למראה עיניים לשפוט'. עוד בשנת תרט"ז הוא הוציא מכתב שמבאר על נחיצות הענין, וסמוך למכתב זה שהוא כתב, הוא יסד בשנת תרי"ז חברה בשם 'בוני ירושלים'.

בשנת תרי"ז התחיל לאסוף חברים לחברה שלו, והיו מהחברים הצעירים שלו כאלו שהסכימו להירשם כחברים בפנקס שלו 'מתוך רחמנות', שלא יכלו לראות בצערו. היו גם כאלו שהסכימו להירשם מתוך תקווה לאיזו טובת הנאה ממנו.

בשנת תרי"ט יעצו לו קרוביו העשירים שהיו גרים בשקלוב ובמוהליב לבוא לשם ולדבר איתם פנים אל פנים על הרעיונות שלו בדבר ישוב ארץ ישראל. ר' יוסף ריבלין נענה לבקשת קרוביו ונסע לשם, והצליח במשך זמן שהותו שם לשכנע אותם ברעיונותיו בדבר ישוב ארץ ישראל ויציאה מחוץ לחומות ירושלים. לאחר תשעה חדשים ששהה שם, שב ר' יוסף ריבלין לירושלים, ובשובו נשלחו לו כשמונה מאות רובל שנאספו ע"י הועד שם.

מלא תקוות חדשות בעקבות הצלחתו בשקלוב, שב ר' יוסף ריבלין לירושלים והחל לעסוק ברעיון הבנין ביתר מרץ. הראשונים שנתחברו אליו הפעם ביתר רצינות היו ר' לייב הורביץ, ר' בנימין בייניש סלאנט וגיסו של ר' יוסף ריבלין, ר' משה יצחק גולדשמיד ז"ל. אלה חברו לו יחד והסכימו להיות בועד 'בוני ירושלים' בתנאי מותנה שיהא מובטח סכום כסף שיספיק לבנות לפחות עשרים וחמשה בתים בפעם אחת, וכן בית כנסת ומקווה לטבילה וגדר אבנים שתקיף את כל המושב עם שערים גדולים מברזל. כמו"כ דרשו שיהיו הבתים קרובים לחומת העיר, לא רחוק מחמש מאות צעדים בערך. ר' יוסף ריבלין הסכים לתנאים, אם כי דעתו הפרטית הייתה שיש להתחיל גם בבנין בתים אחדים, וגם שאין לחשוש מריחוק מקום קצת יותר.

ר' יוסף ריבלין התחיל מיד להכנס לענין ברצינות ונכנס מיד במשא ומתן עם ערבים כדי לקנות מהם שטחי שדות גדולים בקרבת העיר 'במטרה לזרוע חיטים למצה שמורה', וזאת מכיון שחשש לגלות לערבים את כוונתו האמיתית. הוצעו הצעות שונות בקרבת שער יפו ושער שכס צפונה מערבה ונגבה. הוא היה יוצא לעיתים קרובות בלית חברי החבורה אל מחוץ לעיר כדי לבקר ולמדוד, אולם היה קושי מיוחד בדבר, כיון שכל חלקה הייתה שייכת